

1937г.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ГОДИНА XXIX

КНИЖКА 5

фотографирай съ

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ СТЕФАНЪ ПОПОВЪ, Гурко, 51
Администрация — София. Цар. Иоанна, 18.

Абонаментъ за нечленове 100 лева
Телефонъ 2-75-89, Пош. чекова с-ка № 672

DER BULGARISCHE TURIST

Zeitschrift des Bulgarischen Turistenvereins. Hauptschriftleiter: STEPHAN POPOW
Schriftleitung: Tzaritzza Joanna, 18, Sofia, Tel. 2-75-89

Година XXIX

Май 1937

Книжка 5

ЗАКОНЪ ЗА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИЗМЪ

Година следъ година придобивкиѣ — морални и материални — на нашето дѣло се увеличаватъ, година следъ година името и дѣлото на българския организиранъ туристъ се все повече налага въ съзнанието на обществото или поне на оная частъ отъ него, която не е изгубила способността си да цени дѣлото на труженици, които съ безкористие, ентузиазмъ и честна мисль градятъ българската култура въ всички нейни прояви.

И презъ тази година, презъ агитационната седмица, ние ще се изправимъ съ чиста съвестъ и горди предъ сѣда на народъ и държава и ще имъ покажемъ новия си активъ, новитѣ си придобивки. Ние сами търсимъ общественъ контролъ, защото има защо да не се боимъ отъ него: душевната бодростъ, що произпълва душиѣтѣ ни, готовността ни да творимъ за другитѣ, гордо издигащитѣ се нови хижи въ роднитѣ планини и полета, нашитѣ домове въ градоветѣ, залесенитѣ съ китни гори пространства, преброденото съ кракъ и съ ски, културно-просвѣтната ни дейность всрѣдъ нашигѣ съграждани и грижитѣ ни за взаимна подкрепа сѣ свидетели, че българския туристъ не е аскетъ, че чрезъ природата той търси възможность да служи на хората, възможности да допринесе за културния възходъ на родината. Ето това е що предлагаме на преценка отъ страна на обществения контролъ и искаме само той да бѣде справедливъ сѣдия, като има предъ очи и още едно важно обстоятелство: всичко постигнато е плодъ само на нашитѣ лични усилия и лични жертви. Нека така общественото мнение да сѣди и да отдаде Божието Богу и кесаровото Кесарю.

Него, това будно наше обществено мнение, презъ агитационната си седмица ние зовемъ да изпрати повече свои членове въ нашитѣ редове, подъ чистото знаме на нашия патронъ — Алеко, нека то съ нови свежи енергии подкрепи и подсили желанието ни и устрема ни къмъ общополезна дейность. Нека то най-после, бѣде и справедливъ посрѣдникъ между насъ и нашата държава, на която ние напълно съзнателно, честно съ свободни души служимъ. Отъ нея за отплата ние не искаме много: нека тя като признание на нашето дѣло само ни отдѣли отъ организации, вѣроятно, сѣщо тѣй полезни, но съ съвсемъ други методи за работа, съ по-други задачи, съ по-други разбирания.

По-конкретно казано, презъ тази си агитационна седмица ние излизаме съ лозунга: ИСКАМЕ ОТДѢЛЕНЪ „ЗАКОНЪ ЗА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИЗМЪ“. Съ този законъ ние пакъ доброволно и честно сме готови да поемемъ нови задължения, но въпрѣки това той трѣбва да бѣде отдѣленъ, за да съответствува на нашия духъ, на нашитѣ разбирания, на нашитѣ методи. Искането ни е и законно и справедливо и, вѣрваме ще бѣде чуто, шомъ и общественото мнение ни подкрепи морално и съ новъ притокъ на сили.

Впрочемъ, на работа, чрезъ която презъ тая седмица да ни чуе цѣлото обществено мнение, цѣлиятъ ни народъ, да засилимъ редоветѣ си и да наложимъ да се изпълни нашето справедливо и законно желание за отдѣленъ, нашъ законъ, па макаръ и пълень съ задължения.

Ив. Раевъ,
председателъ на Б. Т. С.

РАЦИОНАЛНИЯТЪ ТУРИЗЪМЪ

Думата туризъмъ, взета въ най-широкия ѝ смисълъ, е придобила днесъ едностранчиво значение. Най-честата форма, подъ която туризъмътъ се проявява, е малко или повече общението и непосредствения контактъ съ природата и нейнитѣ прелести. Въ основата на сближението на човѣка съ природата се издига и другъ единъ елементъ — постижението.

Когато постижението, което е главниятъ двигателъ въ областта на спорта, върви и се развива паралелно съ идеята за общуване съ природата, за опознаване и използване на нейнитѣ безценни блага, тогава въ туризма има хармония. Той става истински, рационаленъ туризъмъ.

Всичко въ живота се нуждае отъ хармония. Въ туризма също трѣбва да цари пълна хармония между отдѣлнитѣ елементи, отъ които той е съставенъ. Спортниятъ елементъ не бива въ никой случай да надвишава елемента на естетичната наслада. И обратното, не можемъ да наречемъ истински туризъмъ, напр., туризъмътъ съ автомобилъ или феникулеръ до подножието на планинскитѣ гиганти отъ кждето „туриститѣ“ се отдаватъ всецѣло на съзерцание и изпитватъ истинска естетична наслада отъ величието и красотата на природата.

Туризъмътъ, за да бѣде рационаленъ най-първо трѣбва да бѣде разуменъ, целесъобразенъ, умѣренъ, практиченъ и главно полезенъ. На второ мѣсто той трѣбва да бѣде и организиранъ.

Неорганизираниятъ туризъмъ, такъвъ какъвто днесъ се практикува масово у насъ има множество отрицателни прояви.

Повече отъ половината „туристи“ у насъ, които срѣщаме по планинитѣ и поспециално на Витоша, съвсемъ не умѣятъ да извлѣкатъ реална полза отъ туризма, който практикуватъ. Защото за тѣхъ туризма е повече спортъ, отколкото душевна наслада. Основнитѣ елементи на рационалния туризъмъ, а именно да опознаватъ подробно географията на страната, да се любоватъ съ възторгъ на красивитѣ кѣтове на родината ни, на чуднитѣ гледки отъ върховетѣ, да тачатъ славнитѣ паметници на историческото ни минало и най-важното, да спазватъ нуждното приличие, редъ и елементарната чистота, напълно имъ липсватъ.

Има „туристи“, които пъкъ сж такива само заради това, защото туризъмътъ е срѣдство за „постижения въ ходенето“ и защото чрезъ него даватъ широкъ просторъ на хвалбитѣ си, разбира се, неprovedени отъ никого. Туризъмътъ за тѣхъ е упражнение на краката и единственото имъ голѣмо удоволствие е кой пръвъ да стигне предначертаната целъ.

Има и други „туристи“, чиято мания е да бждатъ колекционери на рѣдки планински цвѣтя, като еделвайса, воднитѣ лилии, горскитѣ лалета, които отъ день на день изчезватъ, откъснати за да попълнятъ нѣкаква колекция. Такива посетители на планинитѣ заслужаватъ наказание равносилно на наказанието за извършена предумишлена кражба.

Има и трети, които отъ пръвъ погледъ изглеждатъ скарани се разума си. Тѣ ходятъ, ходятъ безъ да знаятъ где и защо ходятъ.

И ето изведнѣжъ спиратъ на едно не приветливо и открито мѣсто, защото... се обадил хубаво ехо.

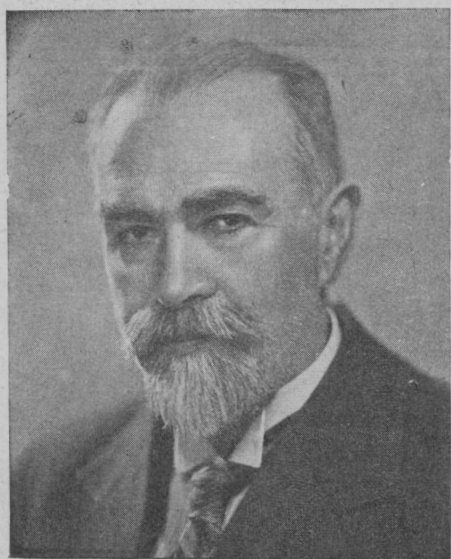
Такива видове „туристи“ могатъ да се изброятъ съ десетки. Тѣ сж неорганизиранитѣ туристи. Тѣ не се водятъ отъ никаква туристска идеология. За тѣхъ идеята за туризма е чужда.

Въ това отношении, а именно приличането на неорганизираната частъ туристи, които могатъ да станатъ истински такива само въ редоветѣ на нѣкоя туристическа организация, е главното направление въ което трѣбва да се работи за рационализирането на туризма и за прокарването на общъ планъ и единомислие по всички въпроси, свързани съ неговото всестранно, полезно и целесъобразно практикуване.

Чрезъ рационалния туризъмъ, който вдъхва любовъ къмъ природата и красотитѣ на родната земя, развива всички добродетели до степенъ на съвършенство, кали волята съ помощта на дисциплината и създава истински здрави и твърди характери, модерната държава се издига въ стопанско, културно и обществено отношение. Нейнъ дългъ е да положи всички усилия за подпомагане развитието на рационалния, организирания туризъмъ, който наредъ съ училището, казармата и черквата е единъ отъ гранитнитѣ столери на които се крепи цѣлия ни държавенъ организъмъ.

Димитъръ Буровъ

† ПРОФЕСОРЪ АТАНАСЪ ИШИРКОВЪ

На 6 април тази година българската географска наука претърпя още единъ страшенъ ударъ. Следъ ранната смъртъ на доцента Кр. Дрончилъ и на проф. Ж. Радевъ, неумолимата смъртъ грабна и доайена на българскитъ географи — редовниятъ професоръ по география въ нашия университетъ **д-ръ Атанасъ Иширковъ**. Заболѣлъ отъ тежка болестъ, неговиятъ организъмъ не можа да издържи страшната борба съ нея и той бѣ най-после поваленъ. Проф. Иширковъ бѣ погребанъ на 7 априлъ следъ обѣдъ, като на неговото опѣло въ църквата „Св. София“ се бѣха стекли многобройнитъ негови другари и почитатели, бивши и сегашни студенти.

Проф. Иширковъ е роденъ на 5/17 априлъ 1869 г. въ гр. Ловечъ. Останалъ безъ баща и майка, той все пакъ успѣва да продължи образованието си въ Габровската гимназия, но последното полугодие на VII класъ довършва въ Търновската гимназия. Следъ това той получава стипендия въ тогава откриваното Висше училище въ София и става студентъ по история, като въ сжщото време слуша и лекциитъ по славянска филология и свършва презъ юний 1891 година.

Следъ завършване на висшето си образование, Иширковъ билъ назначенъ учителъ въ Варненската мъжка гимназия, въ която учителствувалъ само една година. На следната година той билъ изпратенъ отново като държавенъ сти-

пендиантъ да се специализира по славянска филология въ Лайпцигския университетъ, където престоява 3 години и освенъ филология слуша история и география. Тукъ, подъ влиянието на именития проф. Фр. Рацелъ, той се предава главно на специализиране по география и се подготвя за бъдещъ професоръ по география въ Висшето училище. За това влияние и за тази промѣна самъ покойниятъ Иширковъ писа: „Азъ преминахъ отъ история и славянска филология къмъ география. Моятъ професоръ по география въ Лайпцигския университетъ, покойния проф. Ф. Рацелъ, бѣше антропогеографъ и създателъ на политическата география — и азъ тръгнахъ по неговитъ стѣпки“ (Сп. Българска книга, год. I., 1930, стр. 436).

Иширковъ завършва университета съ учената степенъ докторъ по философия, като има за главенъ предметъ география, а за второстепененъ — славянска филология. За докторската си дисертация той представя съчинението „Süd-Bulgarien“ (положение, производство, население, стопанство, духовна култура).

Завърналъ се въ България, Иширковъ билъ назначенъ учителъ въ Софийската мъжка гимназия, въ която учителствува само една година. На следната година той отново е изпратенъ на специализация по география и етнография въ Берлинския университетъ, където престоява три семестра. На 1 февруарий 1898 г. Иширковъ билъ назначенъ за доцентъ по география и обща етнография, а първиятъ му университетски курсъ бѣ посветенъ на въпроси отъ културна география. Встъпителната си лекция „Задача и съдържание на днешната географска наука“ той ни прочете на 19 мартъ с. г. Отъ тогава до неговото заболяване, презъ цѣли 35 г., проф. Иширковъ преподаваше география въ университета, като въ своитѣ лекции засегна всичкитѣ дѣлове на общата география, географията на континентитъ и на съседнитѣ балкански държави и особено подробно — географията на нашето отечество. Като последица отъ четенитѣ лекции по отечествена география, покойниятъ Иширковъ тъкмѣше да издаде специална книга за географията на България, ала тази му мисль остана неосъществена. Едно кжсо популярно описание на България той напечаталъ още презъ 1910 г. по случай II Славянски съборъ въ София (стр. 172, иллюстрирано съ 37 образи), което на след-

ната година бѣ преведено на руски — „България“ (стр. 235).

Настъпнала криза въ отношенията на България съ Сърбия по македонския въпрос и особено участието на България въ войнитѣ за обединението на българския народъ наложи на проф. Иширковъ да постави на страна чистата наука. По този поводъ той писа: „Народностни интереси ме отвлѣкоха отъ чисто географската наука и азъ за дълго време я запуснахъ и се предадохъ на етнографски, исторически и политико-географски работи, отъ които по-важни сж: „Приносъ къмъ етнографията на македонскитѣ славѣни“, стр. 100, 1907 (френски преводъ, Парижъ, 1908); „Градъ Солунъ“, политико-географски и народно-достопански бележки, 1911, стр. 140; „България и Бѣло море“, политико-географски чертици; „Западнитѣ краища на българскитѣ земи“, 1915, (френски преводъ, 1916, Lausanne стр. 254) и „Les Bulgares en Dobroudja. Aperçu historique et ethnographique 1919, Bern, стр. 189; „Западна Тракия и договортъ за миръ; въ Ньой“, 1920, стр. VIII+67, и други (Сп. Бълг. книга, 436).

„По време на голѣмата война, — продължава Иширковъ, — когато бѣше нужно да се запознае чуждия свѣтъ, издадохъ по-разширено съчинението „България“ на нѣмски езикъ подъ надсловъ „Bulgarien Land u. Leute“ въ две томчета, хубаво илюстрирани (Лайпцигъ, 1916, I — стр. 129, II — стр. 128, 1917). Това съчинение се напечати и на унгарски езикъ презъ 1917 и отчасти на шведски езикъ (1918).

Проф. Иширковъ бѣ на времето си най-подготвения български ученъ по географията на българскитѣ земи и нему се падна завидната участъ да защитава интереситѣ на българското царство и на българщината изобщо при сключване на Букурещкия договоръ (1913) и презъ време на голѣмата война. Тогава той написа споменатитѣ и други по-малки съчинения, тогава той написа и около 50 статии въ френски, нѣмски и на други езици списания все въ защита правотата на българската кауза. Все тогава проф. Иширковъ заедно съ професоритѣ Милетичъ, Цоневъ и Романски, изработиха „Ethnographische Karte des Bulgarentums auf der Balkanhalbinsel im Jahr 1912“ излѣзла въ нѣмското географско списание „Petermann's Geographische Mitteilungen“ 1915.

Върху географията на свободното царство Иширковъ сжщо е написалъ много ценни студии. Най-първата отъ тѣхъ засѣга въпроса за **границитѣ и по-**

върхнината на България (въ 3 свитѣка на „Периодическо списание“, книга XVIII 1908). Втората студия върху „**Хидрографията на България**“ се появи въ Годишника на Софийския университетъ презъ 1910 г. Тѣзи студии излѣзоха на нѣмски езикъ презъ 1913 г. въ отдѣлна книга „Oro- u. Hydrographie von Bulgarien“, стр. 162, Sarajewo.

Проф. Иширковъ описа и нѣкои отъ нашитѣ градове: Варна, Шуменъ, Елена, Копривщица, София, Ловечъ, Търново, Бургазъ и Пловдивъ. Той издаде и първото „Упътване за изучаване на селищата въ българскитѣ земи“ а е участвувалъ въ редакционнитѣ комитети на нѣколко български списания и презъ последнитѣ години въ този, който редактира сборника „Ловечъ и Ловчанско“. Въ младежкитѣ си години Иширковъ се прояви и като добъръ белетристъ: написалъ е разкази и приказки, отъ които най-добри сж: „Приказка за фрака“, „Вжтрешенъ врагъ на отечеството“, „Планина“ и др.

По покана на М-вото на просвѣтата, презъ 1899 г. Иширковъ е рецензиралъ тогавашнитѣ 26 учебници по география за прогимназиалнитѣ класове. Тази рецензия бѣ напечатана въ сп. „Училищенъ прегледъ“, год. IV и е послужила твърде много на съставителитѣ на учебници по география.

Презъ продължителния периодъ на своята професорска дейность, покойниятъ Иширковъ положи основитѣ и на Географския институтъ при университета, който разполага вече съ богата географска библиотека и разни сборки отъ карти, картини и други помагала, отъ които така добре се ползуватъ студентитѣ по география. Подъ негово ръководство се подготвиха и всички сегашни учители по география, които преподаватъ този предметъ въ нашитѣ срѣдни училища и въ университета. Професоръ Иширковъ бѣ голѣмъ туристъ и неуморимъ уредникъ на научни екскурзии съ своитѣ студенти изъ разнитѣ кѣтове на нашето отечество. Неговитѣ първи екскурзии съ насъ, първитѣ му студенти, бѣха до Перникъ и Погановския манастиръ съ тѣхнитѣ околности. Самъ той е пѣтувалъ много и е обходилъ всичкитѣ земи на Балканския полуостровъ, Мала Азия, Гърция, Италия, всички срѣдно и западноевропейски държави, като е стигналъ до Шотландия и въ фьордитѣ и ледниците на Норвегия.

Проф. Иширковъ е билъ 3 пѣти деканъ на историко-филологическия факултетъ и веднажъ ректоръ на университета. Той бѣ и професоръ по география

въ Свободния университетъ, председателъ на българското географско дружество и членъ на много наши и чуждестранни научни институти, като при това е участвувалъ въ международни конгреси и тържества.

Презъ декемврий 1933 г. ученици и почитатели на покойния отпразднуваха скромно неговата професорска дейностъ, като по този случай бѣ издаденъ и особень „Сборникъ въ честъ на Атанасъ Т. Иширковъ по случай 35 годишната му професорска дейностъ“, единъ голѣмъ томъ in 4^о стр. XX+393, съдържащъ 39 статии отъ чужденци и българи, почитатели на покойния професоръ.

Благъ и скромень по природа, проф.

Иширковъ обичаше своя предметъ, работѣше постоянно, но не му бѣ приятно да се показва много. До колко той е обичалъ географията и желаелъ нейния напредѣкъ въ България, показва неговата последна воля: отъ лихвитъ на завещанитъ отъ него единъ милионъ лева на Географския институтъ при университета да се издържатъ всѣка година по двама студенти по география — бждещи ратници на географската наука въ нашето отечество.

Нека свѣтлата паметъ на покойния професоръ Иширковъ да бжде вѣчна въ сърдцата на всички българи.

Сава Поповъ

ВЕСТИ

Председателътъ на френския алпийски клубъ, загиналъ! Съ една група отъ 6 скиори, председателътъ на Френския алпийски клубъ Жерардъ е билъ на излетъ по ледника Трелатетъ въ областта Монбланъ. Групата е била затрупана отъ лавина. На четирма отъ тѣхъ се е удало да се освободятъ отъ снѣжнитъ маси, следъ дълго търсене е билъ изровенъ и единъ другъ скиоръ. Само Жерардъ не е могълъ да бжде намѣренъ и спасенъ.

На 10 априлъ отъ Мюнхенъ е заминала германската хималайска група, която ще атакува върха Нанга-Парбатъ, изпратени отъ множество приятели и официални лица. Групата на 26. IV. е пристигнала въ Бомбай и е поела вече пѣтя къмъ Сринагаръ, където къмъ нея ще се присъедини английскиятъ офицеръ Шеббиръ, който е взелъ участие въ по-раншнитъ две експедиции на Кангчендзюнга и въ две на Еверестъ.

Въ багажа на германската група се намира и единъ надгробень кръстъ за починалия подъ Нанга-Парбатъ другаръ А. Дрекселъ, както и една надгробна плоча на загиналитъ Вили Мерклъ, Ули Виландъ и Вило Велценбахъ презъ 1934 година. Тѣзи паметници ще бждатъ поставени всрѣдъ планинската снѣжна пустота. Ние ще държимъ читателитъ си редовно въ течение за вървежа и сполуката на експедицията.

Отъ кога има хора въ Алпитъ? По-старитъ научни изследвания въ Алпитъ — намирането наколни жилища въ езерата и пещерни следи отъ човѣшки животъ — сж били установили, че въ тази европейска планина човѣшкиятъ животъ датира отъ 20,000 години.

По-новитъ изследвания, обаче, устано-

виха много раненъ човѣшки животъ въ Алпитъ. Проф. Е. Бехлеръ е изследвалъ много швейцарски пещери, като тѣзи при Вилдкирхли, Ветистъ, (където е намѣрено най-високото археологическо заходище отъ човѣшки животъ, на 2445 м.), Вилденманислохъ, Риги и Котеншеръ и резултатитъ отъ тѣзи изследвания сж изложени въ градския музей на Ст. Галенъ. Споредъ тѣхъ човѣшкиятъ животъ въ Алпитъ датира отъ 50,000 години.

Въ Люблина, на 5 мартъ т. г. е основана академическа секция при Словенското планинарско дружество. Дотогава животътъ на студентитъ-планинари не е билъ организиранъ.

Лордъ Конвей, единъ отъ най-известнитъ английски алпинисти и първитъ изследователи на Хималаитъ, е починалъ въ края на м. априлъ т. г. По негово име е наречено едно седло на върха Еверестъ, по което ставатъ опититъ за изкачването на върха. Седлото Конвей играе голѣма роля въ тѣхъ.

Споредъ отчета за 1936 г. Клубътъ на чехословашкитъ туристи има 381 секции и клонове съ общо 96,509 членове. Броятъ на последнитъ спрямо 1935 година показва едно намаление отъ 14,931 души. Броятъ на секциитъ, който преди войната е билъ само 68, следъ нея се е увеличилъ съ още 313. Клубътъ поддържа 973 младежки спални, въ които презъ отчетната година сж ношували 111,258 младежи. Броятъ на уреденитъ излети е 5625. Спасителната служба при Клуба е уредила 17 спасителни експедиции, при които се е касало за 5 нещастни, смъртни случаи и 8 ранени планинари. Презъ годината Клубътъ е получилъ субсидия около 600,000 лева.

СЪЮЗЕНЪ ЖИВОТЪ

Новъ клонъ на Съюза. Въ Троянъ на 5. IV. т. г. е образуванъ новъ клонъ отъ Съюза, вследствие на отдавна правениятъ постъпки отъ Ц. Н-во, както и благодарение усилията на другаритъ ни отъ плъвенския клонъ. Новиятъ клонъ „Козя стена“ веднага е започналъ единъ оживенъ организационенъ и туристски животъ. Избраното първо настоятелство на клона има съставъ: предс. Н. Магунски, подпредс. М. Хитровъ, секр. Ст. Шатровъ, кас. Ц. Пазавански, дом. П. Шатровъ, съветници: А. Шипковенски, Т. Тотовъ и Стефана п. Дрънска.

Централното настоятелство е приело съ протоколъ № 25 отъ 15. IV. т. г. дружеството за редовенъ клонъ на Съюза. Представители отъ него вече сж участвували и на пролътната среща въ Плѣвентъ.

Задружна дейность. Съюзнитъ клонове въ Плѣвентъ, Ловечъ и Троянъ сж взели инициативата съ задружни усилия и сръдства да построятъ единъ общъ планински заслонъ на върха Козя стена въ Троянския балканъ. Още тази година ще бжде избрано мѣстото на заслона и ще започнатъ подготвителнитъ работи по постройката му.

Конференция за стопански туризъмъ. По инициативата на г. кмета на града Пловдивъ и мѣстния клонъ на БТС „Калояновъ връхъ“ на 18 априлъ т. г. се е състояла конференция за стопанския туризъмъ при Пловдивската община. На конференцията сж присъгъствували 60 кметове на общинитъ отъ Пловдивската област и други представители. Отъ страна на Съюза присъгъствува члена на сжщото г. Драгомиръ Цоневъ. Следъ като бившиятъ председателъ на пловдивския ни клонъ г. П. Карапетровъ е държлъ сказка върху стопанския туризъмъ и следъ като сж се развили обширни дебати по неговото значение и резултати, въ които сж били изказани много ценни мнения и направени хубави предложения, конференцията е взела резолюция, която е действително образецъ на грижи за засилване стопанския туризъмъ.

Пролътнитъ срещи. Пролътнитъ съюзни срещи, организирани отъ Ц. Н-во и клоноветъ-домаки въ градоветъ, въ които тѣ се бѣха свикали, сж се състояли и минали навсѣкжде при много добъръ успѣхъ. Общо на срещитъ сж присъгъствували 40 клона или две трети отъ цѣлия клоновъ съставъ на Съюза: най-голъмото посещение досега на такива срещи. Представители и участници е имало общо около 370 души. На срещитъ е

билъ разгледанъ предложението отъ Ц. Н-во дневенъ редъ, който е засѣгалъ въпроситъ около предстоящата агитационна седмица и съюзенъ съборъ въ Севлиево, излетната дейность на клоноветъ, хижестроителството и маркировката, планинската спасителна служба, както и предстоящитъ за разгледане отъ събора въпроси за зависимостта на членството отъ мѣстожителството, избирането на членове на Ц. Н. лица нечленове на софийскитъ клонове, замѣстването на клоновитъ председатели въ делегатскитъ имъ права на съборитъ и отдѣлянето на членския вносъ отъ абонамента на съюзното списание.

По въпроса за агитационната седмица сж били изказани умѣстни предложения за нейното провеждане отъ клоноветъ, по излетната дейность, хижестроителството и маркировката, сж били възприети изказанитъ отъ Ц. Н-во предложения, за Планинската спасителна служба, преобладаващото мнение е било, че тя засѣга повече планинскитъ клонове а по останалитъ четири съборни въпроси, болшинството отъ мненията сж се свели до: членоветъ да запазятъ членството си къмъ опредѣленъ клонъ, въпрѣки промѣната на мѣстожителството, за членове на Ц. Н-во могатъ да бждатъ избирани лица нечленове на софийскитъ клонове, членския вносъ да не се отдѣля отъ абонамента на списанието, а по въпроса за замѣстването на клоновитъ председатели въ делегатскитъ имъ права предъ съборитъ единодушното е било пълно . . . Ц. Н-во съ огледъ на изникналитъ мнения отъ клоноветъ по тѣзи срещи, ще изработи своето становище, съ което ще излѣзе предъ събора по тѣзи четири въпроси.

Срещитъ въ Калюферъ, Ловечъ, Елена и Фердинандъ сж били посетени сръдно отъ по 30-на представители на 3—6 клона, на срещата въ Горна Джумая е имало надъ 50 представители отъ 7 клона, а на тази въ Чепеларе — 3 клона съ 70 души, благодарение на масовия излетъ, устроенъ отъ Асѣновградския клонъ. Въ Нова-Загора срещу това е имало общо 15 представители на 5 клона, а въ Провадия — 6 клона съ 30 представители. На тѣзи срещи съответно сж присъгъствували като представители на Ц. Н-во г. г. д-ръ П. Пѣевъ, П. Хаджиевъ, В. А. Радевъ, д-ръ Б. Ковачевски, Ст. Поповъ, Хр. Калчевъ, Т. Тодоровъ и Ив. Раевъ.

Общо взето, срещитъ сж били единъ силенъ потикъ за раздвижване дейность-

та на клоноветъ и засилване връзките имъ съ Ц. Н-во.

Агитационната седмица. Центр. Н-во на Съюза е излъзло до клоноветъ съ окр. № 6, въ което дава нареждания за провеждане на тазигодишната агитационна седмица въ днитъ отъ 23—30 май. По този случай Ц. Н-во е решило издаването на специална илюстрирана брошура за българския туризъмъ. Въ цѣла България ще се състоятъ много агитационни събрания, въ много отъ които ще говорятъ членове на Ц. Н-во, а въ София седмичната ще се проведе при специална програма отъ тритъ софийски клонове, заедно съ Ц. Н-во. По „Родно радио“ ще има специални сказки за туризма, за точното време на които Ц. Н-во ще съобщи въ ежедневния печатъ.

Алековитъ тържества. Въ сщщото окръжно Ц. Н-во дава нарежданията си тазигодишнитъ тържества на Алеко, уреждани отъ пазарджишкия клонъ на съюза по случай 40-годишнината отъ смъртта на Алеко, по който случай клонътъ въ Пазарджикъ е въздигналъ въ града паметникъ на Алеко, предстоящъ да бжде осветенъ на тържествата. Въ програмата на последнитъ се предвижда: на 22 май, събота, ще има паметна Алекова вечеръ, на която ще се произнесатъ слова за писателътъ и туриста Алеко, на следния день, следъ манифестацията ще стане тържественото освещаване на паметника и сщция день следъ обѣдъ ще се направи традиционното поклонение на лобното мѣсто на учителътъ-туристъ. Всички съюзни клонове се канятъ трѣскаво да посетятъ тѣзи тържества, които съвпадатъ и съ началото на съюзната агитационна седмица.

Министерството на народното просвѣщение, отдѣлене за тѣлесно и държавно-гражданско възпитание, ни изпраща за публикуване следното окръжно на М. В. Р. Н. З., отд. адм. и за избор. учреждения, № 6673 16. IV. 1937 година, София. Препись. До г. г. областнитъ директори въ Царството.

Съ окръжно № 89 отъ 5. I. 1937 година, Министерството нареди, кметоветъ на общинитъ да пристѣпятъ незабавно къмъ приложението на чл. 19 отъ Закона за физическото възпитание на българската младежъ.

Министерството на народното просвѣщение съобщава, че резултатитъ отъ прилагането на този членъ отъ Закона, който постановява свикване на мѣстнитъ съвети за тѣлесно възпитание, сж блестящи.

Дейността на мѣстнитъ съвети се изразява, между другото, и въ намиране на

материални срѣдства за нуждитъ на организациитъ, между които въ чл. 24 буква „г“ отъ гореказания Законъ сж показани и помощи отъ общинитъ. Помощитъ отъ общинитъ, при липса на парични срѣдства, могатъ да се изразяватъ и въ отпускане на материали и работна рѣка, като при възможностъ се използва и временната трудова повинностъ на жителитъ на общинитъ.

Горното да се съобщи на кметоветъ на общинитъ за сведение и изпълнение. Главенъ секретаръ: (п.) **Ил. Кожухаровъ**
Нач. на отдѣлението: (п.) **Д. Никифоровъ**

КЛОНОВЪ ЖИВОТЪ

На 21 мартъ т. г. клонътъ „Елъ Тепе“ — въ Банско, е ималъ общо годишно събрание, на което е избрано ново настоятелство въ съставъ:

Председателъ Лазаръ Икономовъ, подпредседателъ Борисъ Галевъ, секретаръ Никола Борисовъ, касиеръ Андонъ Коявъ, домакини: Елена Биева и Георги Петровъ, съветници: Борисъ Колчаговъ и Юрданъ Ушевъ.

На 10 т. м. клонъ отъ Б. Т. С. „Колошъ“ при мина Бобовъ долъ даде своята първа пролѣтна танцова вечеръ. Салона на минното кино бѣше препълненъ отъ публика. Като гости бѣха бившия главенъ директоръ на мини Перникъ г. инженеръ Г. Коняровъ, инженеръ Броксъ, инж. Бл. Тодоровъ и др. Сжщо така имаше много учители и селяни отъ близкитъ села. Салона бѣше украсенъ съ зеленина и разни плакати съ туристическо съдържание. Вечеринката се откри съ нѣколко думи отъ председателя на клонъ г. М. Масларски, следъ което последваха нѣколко литературни номера, изпълнени много добре.

Веселата частъ бѣ разнообразена съ танци, народни хора, томбола, весела поща и др. туристически изненади и продължи до 7 часа сутринята.

Клонъ „Странджа“ — Бургасъ. Годишното събрание на „Странджа“ се проведе при повишенъ интересъ. Въ събранieto личаха фигуритъ на възрастни туристи — стари ратници на „Странджа“, наново вдъхновени отъ туристическото дѣло. Избра се ново настоятелство въ съставъ:

Председателъ Др. Драгановъ, подпредседатели Пан. Ивановъ и Р. Петровъ, секретаръ Иванъ Вълковъ, касиеръ Дим. Йордановъ, пом. касиеръ К. Милушевъ, завеждащъ излетитъ Кирилъ Гецовъ, домакинъ Г. Николовъ, съветници: Христо Наковъ, Мих. Шекерджиевъ, Ст. Г. Ивановъ и А. Чиликова. Провѣрителенъ съ-

ветъ: Ник. П. Стефановъ, Албертъ Де-
калоо и Д. Кутлевъ.

Врачански клонъ „Веслец“ — Б.Т.С. известява, че отъ 15 априлъ т. г., е открилъ спалнитъ при туристическия домъ за ползуване отъ туристи членове и нечленове на Съюза, а така сѣщо и отъ ученически групи. Спалнитъ побиратъ 50 души. За групи по-голъми отъ 20 души водачътъ имъ трѣбва да съобщи нѣколко дни по-рано на адреса на клона: „Веслец“ г. Петъръ Дановъ — Враца.

На 7 априлъ т. г. Дупнишкиятъ клонъ „Рилски езера“ въ общото си годишно събрание, на което е избрано ново настоятелство въ следния съставъ:

Председателъ Асенъ Хр. Меджедиевъ, подпредседателъ Мих. Грънчаровъ, секретаръ Костадинъ Блажевъ, касиеръ Борисъ Г. Икономовъ, домакинъ Христо А. Теодосиевъ, съветници: Ст. Гавазовъ, Д. Яневъ и Борисъ Грънчаровъ.

Клонътъ „Черни връхъ“ въ Красно-село на общото си годишно събрание, състояло се на 16 априлъ т. г., е избралъ ново настоятелство въ съставъ:

Председателъ: Василъ Г. Славовъ; под председателъ: Любенъ Лингоровъ; Секретаръ: Ст. Х. Стояновъ; касиеръ: Георги Н. Стаменовъ; домакинъ: М. Из. Оджаковъ; съветникъ: (зав. излетитѣ) Дѣлчо П. Гориновъ.

На 14 мартъ т. г., въ общото годишно събрание Надежденския клонъ „Хемусъ“, е избралъ ново настоятелство въ съставъ:

Председателъ Тодоръ Милановъ, подпредседателъ Любенъ Вълковъ, секретаръ Никола Ст. Христовски, касиеръ Борисъ Арnaudовъ, домакинъ Димитъръ Нешевъ, зав. излетитѣ Никола Стефановъ.

На 10 априлъ т. г. Клонътъ „Пиринъ“ въ гр. Разлогъ въ общото си годишно събрание е избралъ ново настоятелство въ следния съставъ:

Председателъ: Първанъ Андреевъ; подпредседателъ: Станко Максимовъ; секретаръ: Христо Бояджиевъ; касиеръ: Иг. Гайдаровъ и съветници: Попъ Доневъ, Трифоновъ и А. Найденски.

Шуменскиятъ клонъ „Висока поляна“ е избралъ въ общото си годишно събрание, състояло се на 11 априлъ т. г. ново настоятелство въ съставъ:

Председателъ: Илия Силвестриевъ; подпредседат.: Веселинъ Хлѣбаровъ и инж. Хр. Тоневъ; секретаръ: Кирилъ В. Аврамовъ; подсекретаръ: Жечо Зидаровъ; касиеръ: Руси Русевъ; пом. касиеръ: Стефанъ Георгиевъ; домакинъ: Ал. Цвѣтковъ; зав. излетната дейность: Бо-

рисъ М. Абаджиевъ; администраторъ на спсанието: Христо Симеоновъ и дописникъ: Енчо Бончевъ.

Ямболскиятъ клонъ „Кабиле“ отъ Б. Т. С. въ общото си годишно събрание, състояло се на 14 априлъ т. г., е избралъ ново настоятелство въ следния съставъ:

Председателъ Тодоръ Тодоровъ, подпредседателъ Ив. Д. Ивановъ, секретаръ К. х. Радоновъ, касиеръ Ал. Натанъ, дом. библиотекаръ Ст. Драгиевъ, съветници: Руско Н. Русевъ, Йорд. Таповъ и Г. Султановъ.

Бел. Ред. Поради претрупанъ материалъ, дописката на клонъ „Родни балкани“ — Варна, остана за бр. 6.

КНИЖНИНА

Schweizer Bergführer erzählen (Швейцарски алпинисти разказватъ), 205 стр. Orell Füssli Verlag — Leipzig, цена (за България) 3.60 Rm., 1936 год.

Много малко сж онѣзи планинари и алпинисти, които картинно биха могли да ни опишатъ своитѣ изгѣстрени съ най-разнообразни преживявания планински излети и турове. За да може, обаче, обществото да се запознае съ сѣщността на планинарството и алпинизма, книгоиздателството **Орелъ Фюсли** събира мемоари отъ най-известнитѣ швейцарски алпинисти и ги издава подъ наименованието „Швейцарски алпинисти разказватъ“. Въ книгата се срещатъ имената на **Таугвълдеръ, П. Имзенгъ, Индебни-ненъ, П. и Х. Габриель, Щойри** и др., които най-самоотвержено ни описватъ интересни случки изъ своя планинарски животъ, като едни отъ първитѣ швейцарски алпински водачи Тѣ ни разказватъ за весели и скръбни преживявания, за първи изкачвания, за мощта и гтѣва на планината, разправятъ ни за нещастни случаи при катерене — при лѣт-ни и зимни излети, за спасяване по непристъпни скалисти склонове, за лавини и за снѣжни и грѣмотевични бури. Това сж хората, които често пѣти сж виждали предъ себе си смъртѣта, това сж хората, които сж се борили съ нея, които сж премѣрили съ нея своитѣ собствени сили. Стрѣмнитѣ алпийски склонове, върхове и ледници сж свидетелитѣ на разправянитѣ ни истински случки.

Това е книгата, която съ своитѣ множество разкази пренася четеца въ единъ свѣтъ, въ който той често пѣти трѣбва да потрепери предъ ужаса, който преживяватъ любителитѣ на планината. Книгата би се харесала на всѣки младъ съ завоевателни стремежи туристъ, и на всѣки старъ, който съ болка въ душата би си спомнилъ за извоювани борби въ планината.

Б. Йорд.

Пролѣтъ подъ Пирина

Снимка Л. Христовъ

ПРОЛѢТЪ ВЪ ПЛАНИНСКОТО МОРЕ

СТ. ПОПОВЪ

Първата изненада дойде, когато сутринята — събудилъ се следъ Пазарджикъ — се изправихъ на прозореца на вагона; надъ синкавитъ планински вериги на Родопитѣ грѣеше южно синьо небе, малкитѣ облачета на което бѣха като пролѣтни милувки на планинскитѣ върхове. Заразенъ отъ този дълго очакванъ пролѣтенъ лѣхъ, изпълненъ съ обещаието за нѣколкото дни планинска радостъ, не усѣтихъ пѣтуването до Асеновградъ.

Уговорихме се съ енергичния председателъ на клона тамъ, да се чакаме въ Бачково и — не искайки да проспимъ нито единъ мигъ отъ първия празникъ на пробудилата се природа — двамата, съ другаря С. отъ Пазарджикъ потеглихме по стария пѣтъ изъ дефилето на Чая.

Първиятъ повѣй на родопския миръ долита до насъ като стариненъ напѣвъ отъ крепостта на Асень, високо възвисена надъ Асеновградъ. Въ избързания възторгъ отъ това пролѣтно утро градчето ми се струва безкрайно хубаво и чисто; безъ да искамъ въ мисълта ми минава сравнение, което иска да го оприличи като български Салцбургъ.

После пролѣтътъ ни приветствува като единъ рано цѣфналъ нѣженъ макъ на пѣтя, полюляванъ отъ планинския вѣтрецъ и нашепващъ за скритото планинско щастие, което искаме да догонимъ.

Цѣлата планина е заляна отъ свѣтлия зеленъ тонъ на заживѣлитѣ отново дървета, въ които очитѣ примрежено потъватъ. Само малкитѣ, сини звездички на нсабравкитѣ по пѣтя навременни докарватъ гледката на фокусъ и ние виждаме цѣлата природа цѣфнала и засмѣйна.

Пролѣтъ въ планината! Съ присѣщата ѝ музика на пѣнливата рѣка, която като чели цѣла зима е била държана нѣкъде на сила спрѣна и сега бърза да достигне устието на топлия югъ. Нѣма побуждавъ символъ за възродения животъ

на пролѣтътъ отъ кипежа на планинския потокъ, динамичното богатство на чиято монотонностъ въ сѣщностъ подсеца за всички видове тонове и звуци въ природата. И въ нѣкакъвъ унесъ, човѣкъ се движи, възроденъ отъ този шумъ, като че притеглянъ отъ невидими сили навътре къмъ планината, отъ кѣдето идва всичката буйностъ на този новъ животъ.

Така унесени вѣрвѣхме и ние по стария пѣтъ и неусетно стигнахме долината на Бачковския манастиръ, извисявайки отъ време на време погледъ по стройнитѣ снаги на скалитѣ или търсейки да достигнемъ съ взора си невидимото дѣно на зеленитѣ води.

Топлиятъ пролѣтенъ день събужда незнайни сили въ самитѣ насъ и всѣко усилие ни се вижда малко и леко. Неволно се отдаваме на неразбираеми пориви, които искатъ да ни приобщятъ къмъ общия подемъ на цѣлата вселена.

— — — — —

Бачковскиятъ манастиръ не би билъ тѣсенъ за никоя душа, не само защото околнитѣ планини сѣ една просторна рамка, която би могла да запълни цѣлъ животъ, но и защото градската суета не е много далечъ.

Особено пѣкъ, когато тази градска суета се представлява отъ група млади студенти и студентки, смъртни врагове на всѣка тишина и външно благочестие.

Въ малката църквичка „Св. Николай“ мѣждука кандилцето на една вѣтра, неразбираема за много отъ днешнитѣ хора, макаръ и бачковскитѣ монаси да нѣматъ видъ на много увлѣчени въ нея. Тѣхната молитва, изглежда, повече се отнася до запазването на посежитѣ, овошкитѣ и добитѣка, отколкото до чистотата на душата, която въ случай на лоша година заплашва окончателно да се пречисти.

Всичкитѣ сгушени изъ българскитѣ планини манастири си приличатъ решително по едно: въ тѣхъ може да се спи

по всёко време. А когато човѣкъ е прекаралъ една полусънна нощъ въ влача отъ София, той може да си огпи и за смѣтка на тази нощъ. Не искахме да правимъ изключение и ние. И нашиятъ сънъ бѣ толкова дълбокъ, че когато по-сл: ни казаха, какво другаритѣ, които трѣбваше да ни взематъ отъ манастиря и изведатъ съ автомобилитѣ до Чепеларе, сж отминали, ние не искахме да върваме, че това е „на яве“.

Всѣка действителностъ е жестока. Но когато тази действителностъ се оформява въ съзнанието като 46 километра, — колкото е разстоянието отъ манастиря до Чепеларе — който сега ни предстои да вървимъ пеша, намъ тази действителностъ се струваше извънредно жестока. Иди после, че ставай религиозенъ: ако не бѣхме решили и ние като всички хора да си направимъ поклонението на тази старобългарска светиня, сега щѣхме да преживѣваме другояче прекрасната родопска природа нѣкъде къмъ Хвойна.

Читателю, прощавай! И азъ съмъ за чиститѣ преживявания и за дълбокото разбиране на природата. Но туристическиятъ прогресъ у насъ отдавна изключи като елементъ на духовния туризъмъ лънитѣ държавни шосета, които въ този край иматъ само две премѣни: прахъ или калъ. Ние имавме „щастieto“, следъ изтеклия се пороенъ дъждъ, да налетимъ на втората.

Пролѣтътъ, на която се радвахме тъй много преди обѣдъ, съ свежия дѣхъ на нивата трева и ободряващата пѣсенъ на Чая, тази пролѣтъ сега се скри нѣкъде задъ облацитѣ и повече този день не я видѣхме. Виждахме само, какъ бавно минаватъ покрай насъ километражитѣ стълбове и отъ цѣлото прекрасно дефиле на рѣката въ съзнанието ми остана спомена за суровата борба на човѣка съ природата, отъ която е трѣбвало да се краде и изкуствено облагородява всѣка педя земя.

Съ геройско довѣрие въ собственитѣ си сили марширувахме ние по калното шосе, задявани отъ всички съдържатели на ханчета, които, сякашъ се бѣха наго-

ворили да ни посрещатъ съ въпроса: „Вие ли сте двамата, гдето сте изтървали автомобила?“ Ние посрещавме тѣзи закачки великодушно, защото вече ни бѣха съобщили, че отъ Асеновградъ трѣгва камионетка, която ще ни настигне и отнесе до Чепеларе. Но и това съобщение имаше единъ нещастенъ ефектъ: и да не кажемъ, че сме вървѣли обрнати назадъ, за да дочакаме тази прословута камионетка, всѣки случай вратовѣтъ ни се извиха да се обръщаме и я търсимъ съ погледъ. Нашиятъ 17-километровъ подвигъ тази пролѣтна вечеръ завърши така: стигнахме си ние, както е далъ Господъ, до Нареченскитѣ бани и тамъ, въ двата часа, въ които чакахме камионетката, нѣколко пѣти си дадохме дума, че ако тя не дойде, ние ще се завлѣчемъ пешъ до Чепеларе, какво ще и да става: утре тамъ ни чакаше дълга къмъ съюзната конференция.

По-рано, въ всички селски кръчми, сега преименовани ресторанти, имаше единъ и сжщъ неизбѣженъ инвентаръ: календари отъ всички партии, портретъ на руския царъ, портретъ на нашия отъ времето на пълнолѣтието му, Шильонскиятъ затворъ или нѣкоя сцена отъ Отелло и — доколкото си спомнямъ — реклами за шевнитѣ машини Гритцнеръ. Този инвентаръ сега е коренно промѣненъ: на най-видно мѣсто е поставенъ грамофона (вмѣсто радио за сега се задоволяватъ съ рекламата на нѣкоя радиомарка), после следватъ нѣколко реклами отъ държавната лотария, нѣкои надписи отъ празника на детето или на гората и — накрай — нѣкой професионаленъ календаръ. Промѣната се допълва въ положителенъ смисълъ отъ чисти покривки по маситѣ

Инакъ всѣка селска кръчма вечеръ си прилича напълно: лампичкитѣ мѣждукатъ страховито, селянитѣ спорятъ високо и всѣки отиващъ си отъ тѣхъ на излизане казва нѣколко тихи думи — единственитѣ тихи думи! — на кръчмаря, който следъ това записва нѣщо на тевтеръ.

Въ ресторанта на Нареченският бани движението е голѣмо, защото минаватъ и заминаватъ пѣтници, познатитѣ се приветствуватъ и непознатитѣ се запознаватъ безъ препорѣчване . . .

Въ всичкото време на двата часа азъ слушахъ разговора на събранитѣ селяни: не че разговорътъ бѣше интересенъ и можехъ да науча нѣщо отъ него. Но така, приятни ми бѣха тѣзи упорити борци въ живота, които въпрѣки всичкитѣ си народни и родови недостатѣци иматъ нѣщо, което веднага стопля и предразполага: българската речъ; а хубаво и меко говорятъ българитѣ отъ този край — и най-надарениятъ парижанинъ би имъ завидѣлъ на изговаряното отъ тѣхъ „л“. Въ Широка-Лѣжка, казватъ, се говорѣлъ още по-мекъ и хубавъ български езикъ. Да можеше само нѣкакъ вестникъ Миръ да изгони отъ тѣхната речъ неумѣстно употрѣбяванитѣ чуждици и високи думи!

Най-после очакваната вече отъ цѣлата кръчма камионетка пристигна. Следъ като разтовари и тука единъ купъ новини, тя ни пое въ огромното си тѣло и ние се понесохме къмъ Чепеларе.

Напраздно очаквахъ да видя нѣщо отъ прехвалената хубостъ на пѣтя. Небето бѣ притулило луната и тъмнитѣ силуети на околнитѣ планини издаваха единъ особенъ свѣтъ, който се криеше ревниво отъ окоето на чужденеца. Въ полунощъ, най-после, стигнахме Чепеларе.

Официалната частъ на пролѣтната среща съ всичкитѣ си неизбѣжности не принадлежи къмъ настоящето описание. Нито пъкъ хубостъта на самото селище, което споредъ стариятъ туристически вѣлкъ отъ София, сега лѣкарь тамъ, било „българското Шамони“. Достатъчно е да се каже, че въ мисълта ми се оформи повелителния дългъ за българския туризмъ да направи нѣщо повече за този родопски край, като насрочи и изнесе поне единъ съборъ въ него.

Мисълта на всички ни бѣше насочена къмъ часоветѣ, когато ще се намѣримъ въ сърдцето на самата планина. И това щастие не закѣснѣ.

— — —

Илюстрованитѣ рекламни картички иматъ една лоша страна: че банализиратъ предварително хубостъта на всѣки край. И понеже тѣ се издаватъ за всеобщо употрѣбление, не държатъ смѣтка за истинскитѣ, но скрити красоти, които не винаги сѣ убедителни. Така се случи и съ прочутото Пампорово.

Отъ с. Прогледъ, навлѣзохме направо въ царството на планината. Снѣжни прѣспи, едва раззеленили се ливади и цвѣтя, много планински цвѣтя, които пѣятъ нѣкаква възторжена пѣсенъ на възраждащия се животъ.

Въ Чепеларе пролѣтъта е дошла само като бледи бѣли петна на цѣфналитѣ дървета. Тука е още времето, което нѣмцитѣ наричатъ предпролѣтъ — най-хубавото време въ сѣщностъ за планината.

Високо горе се бѣлѣятъ още снѣжнитѣ върхове, между тежкитѣ облаци навременни просвѣтла слънцето и огрѣва единъ чаровенъ миръ, въ който неканениятъ гостъ се събръква отъ възхищение.

Първата поляна съ минзухари и незабравки, най-нѣжната украса на пролѣтната планина, е като чудна пѣсенъ, на която отдѣлнитѣ мелодии прозвучаватъ отново следъ всѣки сто крачки: друга поляна, покрита съ лилавия килимъ на минзухаритѣ се разстила като празнична премѣна, радваща се на последнитѣ пригръдки на топещия се снѣгъ.

Би трѣбвало човѣкъ да бѣде — ако не художникъ, то поне — добъръ фотографъ, за да отнесе и запечати картината на тази красота, което все пакъ не би стигнало: иска се да бѣдешъ и поетъ, за да напишешъ подъ картината възвишения ѝ химнъ.

Отъ хижата, която чепеларскитѣ другари вече сѣ привършили, гледката става типично високопланинска: много снѣгъ по околнитѣ върхове, несъбудени отъ зимния си сънъ борове, налѣгала отъ снѣжнитѣ прѣспи стара, пожълтѣла трева и потъващи въ низинитѣ синкави долове. И само по слънчевитѣ поляни цвѣтнитѣ килими, като вѣящи се знамена на радостъта, между които — като

разстопено сребро — на слънцето просвѣтва новородения потокъ.

Прибѣгнахме и до близкия върхъ Караманджа, отгдето кръгзорѣтъ наистина е необятенъ: на югъ се синѣятъ последнитѣ прегради предъ Бѣлото море, въ сѣнчеститѣ долини на които като бѣли, издѣлани камъчета сж разтъркалянитѣ кѣщички на Устово и Райково. На изтокъ високиятъ Чилъ-тепе се бори съ облацитѣ, а на западъ изпѣва снага църствениятъ Персенкъ, като височайши прекровителъ на цѣлото планинско море.

Планинско море! — това е единствениятъ вѣренъ изразъ за Родопитѣ, тази потопаена въ мистичностъ планина, издаваща — като рѣдки откровения —

своитѣ каменни лобове на върховетѣ къмъ небето.

На слизане, потѣващи въ гористата хубостъ на тѣзи склонове, спускащъ се по пжтеката отъ Пампоровото, неволно си спомнихъ за сходната красота на Кронщадтскитѣ Карпати, възправили се съ сжщото благородство, всрѣдъ които — като особено заклинание — се издига остриятъ Шюлеръ, завършващъ въ небето единъ затворенъ за себе си свѣтъ, както чезнешката сега отъ погледа Караманджа.

И не заради това сравнение, а за подарениятъ нѣколко часа планинско блаженство, обърнахъ се още веднажъ и благодарихъ горещо на дивната родопска планина.

ОТЪ АТЛАНТИЧЕСКИЯ ДО ТИХИЯ ОКЕАНЪ

С. СТРЕЗОВЪ — Буеносъ Айресъ

Следъ обѣдъ влакѣтъ напусна западната гара на аржентинската столица Буеносъ Айресъ, разположена въ делтата на Рио де ла Плата, върху Атлантическия океанъ. Възнамѣрявахъ да стигна до гр. Валпараисо, най-важното пристанище на Чили върху брѣга на Тихия океанъ, отстояще на около 1600 ккм. по права ли-

ния на западъ. Планѣтъ ми бѣ да пжтувамъ съ желѣзницата до гр. Санъ Луисъ, на 800 ккм. отъ Буеносъ Айресъ и оттамъ да продължа пжтвнето съ автомобилъ до гр. Мендоса и презъ масива на Андитѣ до малкия градъ Лосъ Андесъ въ Чили, кждето щѣхъ да взема трена за Валпараисо.

Плодородният, сравнително гъсто населен полета, известният аржентински пампаси, се простират съ стотици километри от двете страни на ж. п. линия. Жътвата бѣше вече минала и зеленѣха само обширни кукурузи и хубави тревисти необработени полета, въ които пасѣше многоброенъ породистъ добитѣкъ.

Бѣхме пропътували около двестѣ километри, когато се появиха облаци скалци — апокалиптичната напасть за аржентинския земеделецъ. Чакъ до настѣлването на нощта хвърчеха тѣ въ несмѣтенъ брой, замѣглявайки хоризонта. Тренѣтъ свистѣше тревожно въ стремителния си бѣгъ всрѣдъ масата летящи съ разперени крила твърди и стрѣвни насѣкоми. Вечерниятъ здрачъ, озаренъ отъ кървавитѣ проблѣсъци отъ пламъцитѣ на многобройнитѣ грамадни клада слама останала отъ жътвата, — която въ Аржентина горятъ, — усиляваше особено силно впечатлението. А пъкъ яленитѣ пожари, запалени въ хоризонта на пампаситѣ отъ великолепия залѣзъ на слънцето, доведе играта на багритѣ до истинския имъ апогей; въ мигъ съчетанието на природнитѣ явления, стигаше до едно поразяващо кресцендо, прокоба на нѣкаква козмична катастрофа.

На изгрѣвъ слънце влѣзнахме въ провинцията Санъ Луисъ. Рѣзка смѣна на пейзажа. Плодородниятъ полета отсѣпи, ха мѣсто на сухи плата отъ патагонски характеръ, обрасли съ снопчета твърда трева „пуна“ и рѣдки храсти. Едва следъ гр. Мерседесъ, отстоящъ 700 клм. отъ Буеносъ Айресъ, пампаситѣ започватъ да се дуплятъ и се явяватъ първитѣ хълмове. Тѣзи хълмове ставатъ все по-високи, придобиватъ жълтъ отенѣкъ и тамъ нѣкъде между тѣхъ, при бързото движение на влака, се различаватъ приказни синьозелени долини.

Наскоро въ хоризонта започватъ да се очертаватъ високи сиви ридове, които постепенно се губятъ въ дѣсно и задънась, докато насреща показва плещитѣ си единъ планински масивъ, който ни напомнюва твърде много изгледа на Витоша, гледана отъ Софийското поле.

Това е планинската верига Санъ Луисъ. Влакътъ лѣкатуши бавно по склоноветѣ на сухи чакълести хълмове, завива въ лѣво и влиза въ гарата на гр. Санъ Луисъ, столица на едноименната провинция.

Тукъ ме чакатъ г-жа и г-нъ Константинови (нашиятъ сънародникъ г. Богданъ Константиновъ е администраторъ въ голѣмитѣ солници „Бебедеро“ въ околноститѣ на гр. Санъ Луисъ). Една двудневна обиколка съ тѣхния автомобилъ изъ планинитѣ ни открива скрити въ гънкитѣ имъ красиви и плодородни полета, напоявани отъ бистри поточета. Най-високиятъ връхъ се извишѣва 2300 м. надъ морското равнище. Планинската верига Санъ Луисъ представлява една независима формация раздѣлена отъ Андитѣ съ 200—300 клм. широка равнина.

Заедно съ семейството Константинови продължаваме пътуването за Мендоса. Въ едно разстояние отъ 30 клм. следъ гр. Санъ Луисъ, пътятъ се спуска около 300 метра въ огромна низина, въ която лежи една вълшебна бѣла плащеница отъ 100 кв. клм. — засѣхналото солно езеро „Бебедеро“. Термометрътъ тукъ бележи 45°C на сѣнка. Следъ това започваме да се изкачваме къмъ границата на провинция Мендоса. Пътятъ пресича все безплодни полета, кръстосва коритото на засѣхнала рѣкичка и стигаме до една голѣма красива постройка отъ колониаленъ стилъ. Сетне минаваме подъ една арка, върху която е написано „добре дошелъ въ Мендоса, страната на слънцето и на доброто вино“. Околноститѣ сж все още пусти. Едва надвечеръ влизаме въ една красива алея, засѣнчена отъ буйна растителностъ. Навсѣкъде минаватъ канали съ вода. Лѣхва ни хладенъ вѣтрецъ и въ далечния просторъ на западъ започватъ да се открояватъ далечнитѣ снѣжни върхове на Андитѣ, между които и прочутия Аконкагуа (7015 м.), исполина на Америка.

Нощта с настѣпила отдавна, когато пристигаме въ гр. Мендоса. Богатата растителностъ на окръжаващото ни поле (въ околноститѣ има повече отъ 90,000

хектари лозя), се дължи изключително на водитъ на р. Мѐндоса, образувани отъ топецитъ се ледове на Андитъ, защото валежитъ въ областта сж крайно рѣдки.

Въ гр. Мендоса се сбогувахъ съ моитъ добри приятели, семейството Константинови, които се върнаха въ Санъ Луисъ и въ 3 часа сутринта тръгваме съ автомобилъ презъ Андитъ за Чили. Въ началото пътя е равенъ и правъ, следъ гъва наклонътъ започва да се увеличава и на развидѣляване влизаме въ трудния криволичещъ пътъ на Кебрада делъ Торо (Прохода на бика). Чакъ до къмъ 9 часа напредваме бавно срѣдъ еднообразна, пусти плѣшиви планински склонове, безъ да можемъ да съзремъ що-годе далеченъ хоризонтъ. Спираме въ една мина за злато, където само се намира вода, 90 ккм. следъ гр. Мендоса. Спускаме се и се изкачваме по тъмноцвѣтни масиви. Вече сме изминали повече отъ 120 ккм. Преодоляваме една планинска верига, предъ насъ се изпрѣчва друга такава, стигаме до нейния хербетъ на 3000 м. височина и ненадейно, на около 700 м. подъ насъ се открива голѣмата долина Успайата и въ дѣното, наблизко вече, централната, покрита съ вѣченъ снѣгъ „кордилера“ на Андитъ (кордилера на испански значи планинска верига). Духа студень вѣтръ и бързае да се спуснемъ въ долината. Минаваме по прекрасни авениди, оградени съ чести, кичести, тъмнозелени и много високи тополи, пресичаме тучни морави и стигаме до единъ привѣтливъ хотелъ, където спираме да се нахранимъ.

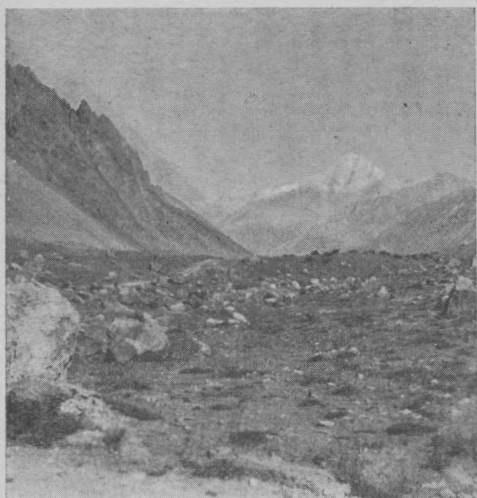
Долината Успайата е истинска приказна долина всрѣдъ пустинята. Тя е заградена отъ всѣкъде съ остри збчати масиви съ заснѣжени върхове. Вsrѣдъ лѣтъ сме, обаче наоколо е падналъ изобилень снѣгъ. Въ тази частъ Андитъ сж, изобщо, лишени отъ гори. Колосални скали и нърѣзани планински хребети цѣпятъ небесата; зелени, синкави, червени, жълти, сиви и черни огромни сипеи се свличатъ по голитъ имъ снаги. Огромни минерални богатства се криятъ въ тѣхнитъ недра, обаче, издирването и използването имъ е крайно трудно, поради не-

пристѣпността на залежитъ. Планинскитъ гигантъ, който прекосяваме и чието огромно тѣло е преснато по тѣлжината на цѣлия американски материкъ, има около 300 ккм. ширина. Говори се, че мнозина предрешени изследователи сж навлизали въ страхотнитъ скалисти гърла и не сж се връщали вече. Знае се стъснитъ, че въ дълбокитъ планински проходи на Андитъ често липсва въздухъ и затова самолетитъ, които ги редовно кръстосватъ отъ Мендоса до Сантьяго де Чили, се движатъ далече отъ тѣхъ, за да избѣгнатъ „дупкитъ“ въ въздуха. Потаинитъ пустинни висоти на Андитъ се обитаватъ само отъ кондора, царя на пространството и хищната пума, американскитъ лъвъ, които дебнятъ рѣдкитъ стада гуанакосъ (видъ ламы).

По крайно стрѣмни и много опасни пѣтища се движимъ по долината на р. Мендоса, начесто съ колелото на автомобила, при завоитъ, съ не повече отъ половинъ метъръ надъ замайващи пропасти. Стигаме до ж. п. станция Пунта де Вакасъ. Тукъ минава финикиулера, който кръстосва Андитъ. Голѣма частъ отъ линията, обаче, е разрушена. Преди две години, далече въ високитъ планински урви върху леглото на р. Мендоса се свлича огромна прѣспа снѣгъ, която образува единъ грамаденъ бентъ. Задъ този импровизиранъ бентъ се събиратъ колосални маси вода и следъ като го пробиватъ, хвърлятъ се съ бѣсна яростъ и адски грохотъ по стрѣмната котловина, като изравятъ грамади прѣстъ отъ планинскитъ масиви върху които лжкатуши ж. п. линия. Самиятъ гр. Мендоса се спасява по едно чудо.

Следъ пладне стигаме Пуенте делъ Инка (Мостътъ на Инка), едно твърде рѣдко природно явление. Естественъ голѣмъ каменень мостъ по който мичаза пътя. Подъ него тече бързата планинска рѣка. Сводътъ е покритъ съ тънки сталактити. Ручеи гореща минерална вода бликатъ подъ моста, където сж инсталирани лѣчебни бани.

Отъ хотела при Пуенте делъ Инка излизатъ експедициитъ, които се опитватъ

да изкачатъ Аконкагуа. Край пътя ни посочватъ гроба на първия изследовател, нѣмецъ, който стигналъ върха, обаче не се върналъ живъ. Тѣлото му е било намѣрено въ подножието на Аконкагуа. Ето и сега една група решителни мъже, опитни алпинисти, по инициативата на голѣмия чилиенски вестникъ „Елъ Меркурио“ се готвятъ да предприематъ изкачването. За нещастие, само следъ нѣколко дена вестницитѣ разтрѣбиха печалната новина, че едва единъ отъ тѣхъ се върналъ живъ. Тѣлата на останалитѣ били намѣрени въ снѣжнитѣ пазви на Аконкагуа, хвърлени въ безднитѣ отъ страшнитѣ удари на мразовититѣ вѣтрове, които бушуватъ въ висинитѣ на Андитѣ. Аконкагуа, на езика на индийцитѣ кичуа — известнитѣ инки — значи „стражъ“. И наистина, като буденъ и неутомимъ стражъ, Аконкагуа, пази своитѣ непристъпни приоблачни и заледени владения

Следъ Пуенте делъ Инка, на 3200 м. височина е аржентинския пропусквателенъ пунктъ Ласъ Куевасъ (Пещеритѣ). Отъ тукъ започва най-трудния пътъ презъ „червената земя“. Страшни криволичения въ рѣзки зигзази, все нагоре по крайно стрѣмнитѣ склонове на единъ огроменъ масивъ отъ червена прѣстъ. Пѣттътъ надвишава повече отъ 4000 м., за да изкачи най-високата точка на най-низкия, въ та-

зи частъ на Андитѣ, проходъ.

На 1300 метра долу въ пропастьта стои Пуенте делъ Инка. Насреща, много близко, като изваяни отъ слюда и гипсъ блесятъ на слънчевитѣ лъчи колосалнитѣ ледници на върхове високи все повече отъ 6000 м. Задъ тѣхъ забива въ небесния лазуръ величественото си албастрово чело, Аконкагуа.

На самия връхъ на прохода е издигната една около 20 м. висока статуя на Христа. Следъ мирното разрешаване на острия споръ за границитѣ между Аржентина и Чили, двата братски народи издигатъ на самата граница статуята на Христа Спасителя (Кристо Реденторъ), като вѣченъ залогъ за мирно съжителствуванс.

Отъ „Кристо Реденторъ“ пътятъ се спуска главолмно въ Чили. За половинъ часъ слизаме около 1000 метра до хотела Лагуна делъ Инка (Езерото на Инка). Самото езеро е около 2 клм. въ диаметръ, много дълбоко и забележително по смѣната на цвѣтоветъ на водата му, въ зависимостъ отъ положението на слънцето. Езерото е богато съ пѣстърва и червена семга. Въ хотела слагать вкусна пържена семга и чиленско вино.

Пътятъ продължава да слиза по тѣсната долина на Рио Бланко (Бѣлата рѣка). По цѣлото ѝ продължение сж разположени житни градини. Наскоро въ Рио Бланко се влива, отъ дѣсно, Рио Колорадо (Червената рѣка) и заедно образуватъ р. Аконкагуа. Рѣката се спуска по едно тѣсно каменисто корито, покрай което кривуличи пътя, който ни завежда до малкото градче Лосъ Андесъ.

Въ Чили не се виждатъ вече безкрайнитѣ равнини на Аржентина. Навсѣкжде хоризонтъ е ограниченъ отъ планини. Областътъ, която прекосяваме е суха и гола, както Санъ Луисъ и Мендоса и само чрезъ напояване сж залѣсени и обработени котловинитѣ на многобройнитѣ потоци, които струятъ отъ вѣчнитѣ снѣгове на Андитѣ.

Съ отлично уреденъ електрически

влакъ — ж. п. линии въ Чили сж държавни и образцови — се пътува до Валпараисо. Следъ монотонно бѣгане отъ около 3 часа, тренътъ излиза отъ прорѣза на единъ хълмъ и предъ очитѣ ни блѣсватъ тъмнозеленитѣ води на Тихия Океанъ. Чакъ до Валпараисо линията следи океанския брѣгъ, всрѣдъ хубави лѣтовища, между които се отличава красивото и луксозно градче Виня делъ Маръ.

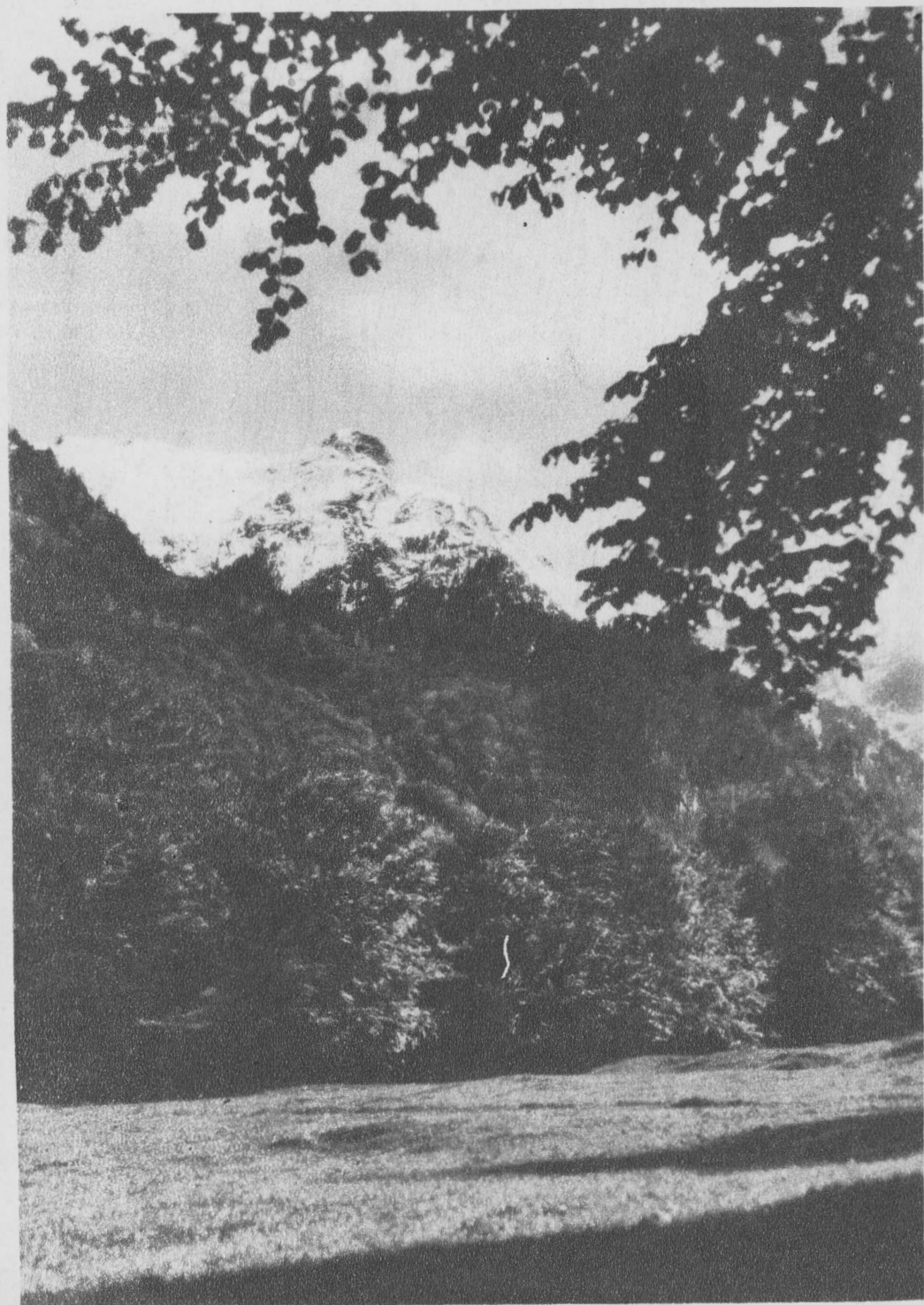
Валпараисо е твърде живописно разположенъ по стрѣмнитѣ склонове, които окрѣжаватъ удобното му пристанище. Вечерно време, безбройнитѣ електрически лампи нанизани по хълмоветѣ, които се отразяватъ въ тихитѣ води на океана, му придаватъ феериченъ изгледъ.

Въ деньтъ на моето пристигане, гр. Валпараисо празнуваше четири вѣка отъ своето основаване. Презъ времето на свѣсто съществуване, той е понасялъ страшни земетресения, заливанъ е билъ отъ фурията на Великия океанъ (който съвсемъ не оправдава прозвището си „Тихъ“), развилнявали сж се надъ него спустошителни пожари, ужасни епидемии и остри кризи, обаче Валпараисо се е възвращалъ отъ развалинитѣ като фениксъ и днесъ — въздигнатъ и модернизранъ — е перлата на южния брѣгъ на Великия океанъ.

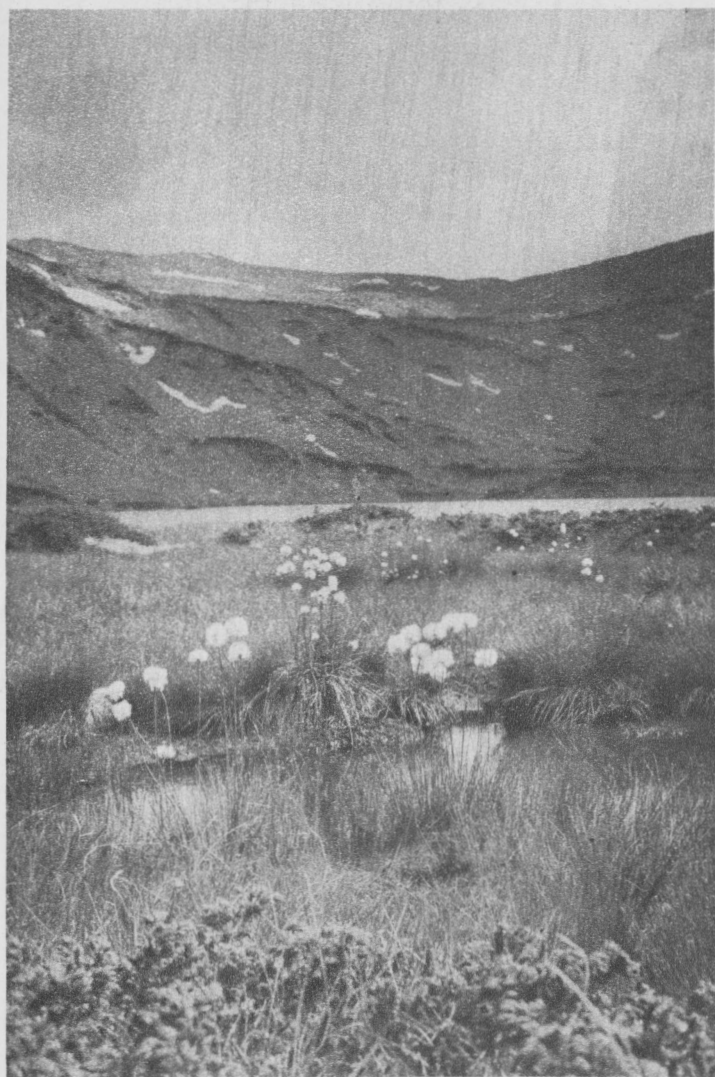
ПРОЛѢТЬ ВЪЗ РИЛА

СНИМКА Г. ГЕШЕВЪ

ПРОЛЪТЪ КРАЙ РИЛСКИЯ-МАНАСТИРЪ

СНИМКА Г. ГЕШЕВЪ

ПЛАНИНСКИ ЦВЪТЯ

СНИМКА ДУХ. КРЪШНЯКЪ

РИЛСКО УТРО

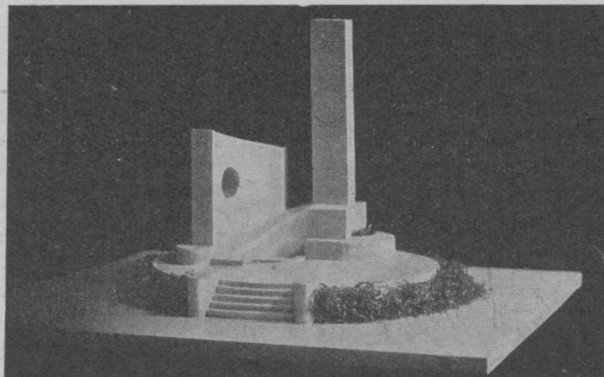
ЧИМКА ЛУХ. КРЪШНЯКЪ

АНЕМОНА

ЧИМКА АН. КОНОВЪ

ЧЕТИРИДЕСЕТЪ ГОДИНИ

И виждамъ азъ край мене да минава
Со погледъ ведъръ и открито чело
Новъ родъ възхитенъ зарадъ мойто дело
И честъ да ми въздава.

Пенчо Славейковъ — „Паметникъ“.

Четиридесетъ години бѣха твърде малко, за да заглъхне ехото на единъ злодейски куршумъ, който сложи край на скѣпия Алековъ животъ. И отъ тогава досега, въ деньтъ 23 май, непрекъснато това ехо повтаря завета на голѣмия покойникъ, подетъ отъ всички околни балкани и разнасяно отъ вѣтра по всички посоки на българщината.

Убитъ бѣ човѣка, общественика, писателя, туриста Алеко. И ако приживѣ той бѣ нареченъ „нешастенъ щастливецъ“, като че за утеха, следъ смъртъта му и днесъ може да бѣде нареченъ „щастливъ нещастникъ“. Щастливъ, защото вмѣсто забравата да покрие неговия животъ, дѣла и слова, съ всѣки день тѣ ставатъ още по-ценни и тачени отъ цѣлата българска общественост. Щастливъ и защото, ако приживѣ Алеко е ималъ неприятели и врагове, както ги има всѣки смъртенъ, следъ неговията трагична кончина той стана приятелъ на цѣлия български народъ и особено на българската интелигенция.

Днесъ Алеко се издига като исполнинъ надъ всички наши отровени отъ заразата на чуждото писатели. Не намъ се пада задачата да търсимъ и опредѣ-

ляме неговото мѣсто въ българската литература, което по достоинство ще бѣде едно отъ първитѣ. Защото Алеко прѣвъ отвърна погледъ отъ незначещата нищо за насъ чужбина и насочи погледа на българина къмъ собствената му земя и красота.

Ние, туриститѣ, имаме особеното основание да бѣдемъ признателни на Алеко за посочения ни пътъ къмъ българскитѣ планини и върхове. И тази признателностъ ние не я скѣпимъ, защото неговиятъ примѣръ става дваждъ по-цененъ като се има предвидъ времето и епохата, въ които ни е оставенъ.

Изразъ на тази признателностъ е паметника, който пазарджишкитѣ ни другари сж издигнали на Алеко въ града си, който паметникъ на 23 май ще бѣде тържествено осветенъ по поводъ на ежегоднитѣ туристически тържества, които ставатъ на лобното мѣсто на щастливца.

И този паметникъ е приносъ къмъ дълбоката ни и благодарна почитъ, която ние таимъ за първия български туристъ. Почитъ, която не ще престане, както не ще увѣхне и неговата слава.

МУСАЛА—БЕЛМЕКЕНЪ

АЛ. БЕЛКОВСКИ и В. А. РАДЕВЪ

Нѣма нищо по-отекчително отъ това, да трѣгвашъ рано сутринта не доспалъ си, на далеченъ излетъ, чийто маршрутъ изключително зависи отъ хубавото време, въ проливенъ дъждъ. Ранцата тежи двойно, старитѣ „почетни“ ревматизми се обаждатъ, мокритѣ обуца се хлъзгатъ по калния пѣтъ, непромокаемитѣ „специални“ дрехи като че ли шепнатъ „Блажени вѣрующи въ търговска честностъ“ Задъ затопления вратъ предателски се промѣква отначало само една капчица, която гѣделичкайки ви бавно, се смѣква по гърбнака и отваря пѣтчекка за много други свои братя.

Настроението на нещастния туристъ е погребано и на езика му се въртятъ цвѣтисти родни изрази.

Ако, обаче, дадения туристъ е самъ и при това натоваренъ отгоре на всичко съ шестъ килограмови хикори и тежка ранница, то може да си представите пълната картина на неговата душевна депресия и непрекъснатото появяващитѣ се представи за скромна, суха, топла, приветлива селска кръчица.

А за всичко бѣ виновенъ Василъ! Въ последния моментъ си намѣри срочна работа, нѣкакви си отекчителни заседания съ доклади, протоколи, съвети, решения и постановления съ живото участие на всички висши началства, за благото на Великия Български народъ, и азъ останахъ самъ.

Маршрута ни бѣ Костенецъ — Белмекенъ — Заврачица — Мусала. Но времето изглежда да не ме фаворизираше, единственото ми желание бѣ да достигна частъ по-скоро поне хижа Равни чалъ.

Но времето изведнажъ се промѣни: дъждътъ спрѣ, облацитѣ се разкъсаха и скоро лъжитѣ на слънцето съгрѣха дълбоката долина на рѣка Чавча и надеждитѣ възкрѣснаха. Може би днесъ времето ще бѣде хубаво! Тогава напредъ.

Колкото се качвахъ все понагоре по долината, толкова и времето се оправя-

ше и толкова товара ставаше по лекъ, и у менъ се засилваше желанието да достигна Мусала.

Къмъ деветъ и половина, времето се бѣ вече окончателно оправило и азъ решихъ да продължа по Айранъ-дере, за да използвамъ времето и да достигна още днесъ въ Заврачица.

Безкрайното и диво Айранъ-дере, пълно съ всѣкакъвъ дивечъ и мъчно проходимо, най-сетне се свърши.

Скитѣ отдавна бѣха сложени на краката ми, времето се бѣ установило вече на хубаво, но умората започна да се чувствува и една солидна почивка бѣ необходима.

Но каква почивка, когато превала на Айранъ-дере, точно между Ибъръ и Каменити чалъ се оказа почти непроходимъ, затворенъ съ огроменъ корнизъ-надвесъ, а околнитѣ стръмни склонове на Ибъръ и Сиврията, сѣщо затворени съ голѣми корнизиди и набраздени съ лавини. Спрѣхъ се въ подножието на превала и си начертавамъ единъ планъ на атака и следъ една малка почивка съ скитѣ на рамо започнахъ предпазливо да се изкачвамъ нагоре.

Следъ малко успѣхъ, движейки се предпазливо, да достигна самия корнизъ, но всичкитѣ ми опити да го мина нѣкакъ си изведнѣжъ пропаднаха. Той насѣкжде бѣ страхотно надвисналъ надъ менъ и бѣ готовъ всѣки моментъ да се събори повличайки ме надолу.

Напрѣгамъ всички остатѣци отъ воля и енергия да отпѣдя отъ себе си всички пораженияски мисли. Трѣбва да мина отъ тука на всѣка цена. Опитвамъ се да приложа старата алпийска техника, която се състои: за подигане на духа изпушаването на една лула и следъ това изчерпването гласно на всичкия речникъ отъ псувни, проклетия и други сквернословия научени по четиритѣ краища на Европа. Следъ това полезно занятие пристѣпвамъ къмъ работа: Забивайки ски-

тѣ въ снѣга до половината, за да запазвамъ равновесието, държейки се за тѣхъ, съ щекитѣ си, въ течение на единъ цѣлъ часъ пробивахъ снѣжния покривъ надвисналъ надъ менъ и следъ като почти го изравнихъ, направихъ стѣпки за рѣцетѣ и за краката въ твърдия снѣгъ, предпазливо прехвърлихъ скитѣ си и внимателно подигахъ се, преминахъ презъ гребена. Най-сетне всичко се свърши. Отъ тукъ нататѣкъ пѣтя за менъ бѣ една детска играчка. Ърбѣтъ на Ъбрѣ бѣ преминатъ лесно, следъ това Чалгѣцитѣ и скоро въ петъ и половина часа азъ бѣхъ на Орта чалъ и въ шестъ часа въ хижа Заврачица.

На другия день, въпрѣки лошото време, съ една група стари опитни софийски туристи, прехвърлихме Манчу върхъ Марица и Близнацитѣ и достигнахме Мусала.

Василъ тържествено излѣзна да ни посрещне, споредъ „разписанието“ и скоро се причислихме къмъ веселата компания, която посрещна Великдена на хижа Мусала.

*

Заявявамъ категорично, че не ме интересува нито лошото време, нито мекия снѣгъ и че на всѣка цена ще тръгна. Щомъ като Бѣлката не се трогна отъ моята служебна задръжка на идване, а спокойно си тръгна и мина пѣтя Белмекенъ — Заврачица — Мусала самъ — азъ пъкъ ще мина този пътъ обратно.

Всички подчертаватъ съ истинското българско име моята твърда воля и характеръ и съ уважение ме оставятъ да се приготвя. Заразени отъ примѣра ми, нѣкои предлагатъ да дойдатъ съ мене, за да не бѣда съвсемъ самъ. Снизходително давамъ съгласието си.

Така азъ се увеличавамъ до наблюдателницата: отъ единъ ставамъ на шестъ души.

Вънъ свири западъ-югозападъ и носи мъгли и тежки парчета снѣгъ. Въ наблюдателницата е топло и весело.

Дара се опитва да ми внуши да не тръгваме, а да останемъ при тѣхъ. Това само събужда волята ни, размекната отъ

обстановката — ние се приготвяме, обличаме анорактитѣ, опаковаме главитѣ си съ качулкитѣ и презъ мъглитѣ и вѣтъра изчезваме единъ подиръ другъ въ стрѣмнината къмъ превала за Близнацитѣ. Тѣлата ни се движатъ по-бързо отъ скитѣ, спирани отъ мокрия и дълбокъ снѣгъ и затова често се прегръщаме и цѣлуваме съ земята. После се изгубваме единъ отъ другъ и всѣки остава самъ съ себе си — и съ мъглата. Събираме се едва на превала. Броимъ се: трима — три дребни, мънички фигури предъ стената на първия близнакъ. Вѣтрѣтъ свири край ушитѣ ни, задѣва се съ дрехитѣ ни и шиба по лицата ни студъ и снѣгъ. Стѣната предъ насъ, изгубена въ мъглата, ни се струва отвѣсна. Силитѣ ни се похабяватъ и погледѣтъ все блуждае въ лѣво, кѣдето сѣщо е отвѣсно, но поне не е нагоре, а надолу! Мълчимъ и си говоримъ: на кѣде? — Желанието ни е „нагоре“, но предпочитаме „надолу“. Още една минута колебание — и поразенството (наричаме го, за утѣшенье, „разумъ“!) побеждава: ние завиваме въ лѣво и търсимъ изходъ изъ положението. На самия превалъ голѣмата преспа е отвѣсна. Затова вървимъ още въ лѣво, по хоризонталъ на масива на Мусала. Сега благодаримъ, че снѣгѣтъ е тежъкъ и мокъръ, защото ни задържа. Намираме единъ склонъ, който ни обнадежда да му се довъримъ и постепенно започваме слизането. Вѣтрѣтъ остава надъ насъ и става все по-свѣтло и по-свѣтло: мъглата и бурята, значи, сѣ по върховетѣ, а долината ни обещава повече радостъ. Особено много ни развълнува тази радостъ следъ като Тарзанъ съ присѣщата си ловкостъ (която е промѣнила и името му отъ Тодоръ на Тарзанъ) успѣва да се освободи отъ налетѣлата го лавина и да я отпрати въ отвѣса сама, безъ себе си.

Изъ долината се измѣкваме безъ особени препятствия, стигаме мостчето на Кайзеровия пътъ, и по него нагоре скоро-скоро стигаме въ свѣтлата и уютна „Заврачица“. Бай Пешо радостно ни посрѣща, почерпва ни съ чай и конякъ и

върща силитѣ ни. Тарзанъ вади китарата, настройва я, очитѣ му плачатъ и изъ гърдитѣ му се лѣятъ тѣжни-тѣжни звуци, които изпълватъ цѣлата стая: — „... чакамъ вече три дана!“

Навнѣтъ неусѣтно пада нощъ.

Сутринята е свежа и слънчева. Върховетѣ бавно се събуждатъ единъ подиръ другъ, милвани отъ топлата цѣлувка на слънцето, което гони студениятъ сѣнки по низинитѣ и долините. Всичко е свѣтло и радостно — дори и студената пѣсенъ на рѣката, която предчувствува своето скорошно освобождение отъ робството на бѣлия властелинъ.

Шапи и Тарзанъ поематъ пѣтъ къмъ Манчо, за да се върнатъ всѣки отъ кждето е дошелъ — Тарзанъ въ Демиръ капия, а Шапи къмъ хижата Мусала. Азъ, придруженъ този пѣтъ отъ бай Пешо, който иска да направи съседско посещение на своя колега бай Георги на хижата „Панайодовъ“, поемамъ къмъ Белмекенъ.

Скоро ние сме на Синуръ чалъ, надъ Янчевата рѣка. Гледката е великолепа. Цѣлата планина блѣсти сребро-бѣла и радостна. Мусала и Дено, Манчо и Маришки връхъ, Юрушки чалъ, Сува вапа, въ дѣното Грънчаръ, а най-отпредъ самия Заврачица — ето я картината задъ насъ, къмъ западъ. Ние стоимъ захласнати и нѣмо съзерцаваме. Пълна тишина и неподвижностъ ни окръжаватъ. Къмъ изтокъ сѣщото великолепие, свѣтлина, тишина и радостъ: най-близо Орта чалъ (въ дѣсно) и Чемберлия (въ лѣво), долу подъ насъ широката долина на Янчева рѣка, която завива въ дѣсно, подъ тъмния склонъ на Мусановъ чалъ, напредъ Ченгене-чалъ, малкъ Ибъръ и самия примамливъ великанъ Ибъръ, който тука властвува. Въ дѣното гърба на Сиври чалъ и половината отъ Каменити чалъ — нашия пѣтъ.

Започваме съ хубави серпантини по гърба на Орта-чалъ, слизаеме въ Янчева рѣка, бързо я прекосяваме и поемаме къмъ Чалтъжцитѣ. После вземаме хоризонталъ по гърба на Ибъръ, заобикаля-

ме го и се надвесваме на превала между Ибъръ и Сиври-чалъ, началото на Айранъ-дере. Тукъ откриваеме борбата на Бѣлката съ преспата на превала, когато е трѣбвало да излѣзе отъ Айранъ дере на билото. Хичъ не му завиждаме!

Изъ Айранъ-дере настѣпватъ мъгли. Изъ невидѣлица, черенъ облакъ изкача и задъ Сиври-чалъ и скоро скрива слънцето. Става студено и мирише на лошо, а ние сме въ началото на трудната частъ отъ нашия преходъ. Трѣбва да бързаеме. Търсимъ пѣтъ да се прехвърлимъ къмъ гърба на Каменити чалъ, но една непрекъснатата козирка не позволява да направимъ такова прехвърляне. Тогава поемаме по гърба на Сиври чалъ и изкачаеме на челото му. Сждбата ни помага: билцето, което съединява Сиври чалъ съ Каменити чалъ е свободно и безъ мъжа ние слизаеме. Изкачваме тогава Каменити чалъ — и пакъ опираме на козирка, една дълга, дълга и страшна козирка отъ единия му край дори до другия. Вземаме посока къмъ изтокъ, внимателно се придвижваме на почетно разстояние отъ преспата и стигаеме — пакъ до козирка! Отъ долу кипятъ мъгли, излиза югъ-югозападъ и шиба по главитѣ ни студъ и мокъръ снѣгъ. Ами сега?

Изходътъ е малко обратно — и едно спускане на крака и задна частъ по южния склонъ на тѣсния Каменити чалъ. Тукъ се убеждавамъ, че при опасностъ и азъ съмъ ималъ ловкостта на Тарзана, тъй като сѣщо усвоявамъ въ една минута да се отскубна и да пратя въ пропастьта лавината, която съ прѣстъ откачвамъ при бързото си и нетърпеливо слизание. Само ми малко причернѣ предъ очитѣ и лъжичката ми се обърна!

Като призрази се провираме презъ мъглата и снѣга, минаваме превала между Равни чалъ и Белмекенъ, надвисваме се надъ езерото, задъ което едва-едва изъ мъглата надзърта хижицката и скоро се приютяваме въ нея.

Планината остава въ мъгла и въ моя споменъ.

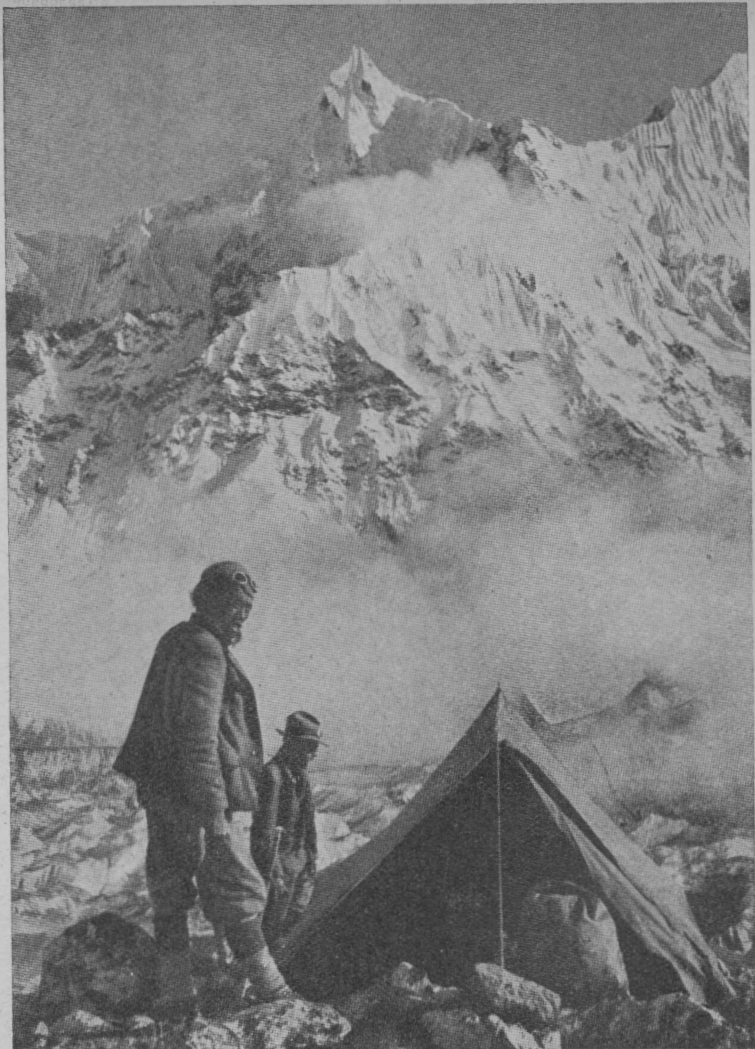
6 май.

(Снимки къмъ статията на стр. 165—167)

СИНИОЛХУ

През есента 1936 г. една германска експедиция (вижъ Бълг. туристъ, бр. 10 стр. 348) се подвизава въ групата Сикимъ на Хималаитъ, гдето изкачи върховетъ Синиолху, Симву и Непалъ-Пикъ.

Тукъ предаваме описанието на тази експедиция по А. Гьотнеръ, както го намираме въ „Деръ Бергщайгеръ“, кн. 6, мартъ 1937 г.

Подъ водачеството на Паулъ Бауеръ, презъ лѣтото на 1936 г., една малка група планинари заминахме къмъ царството на Кангчендзонга, гдето бащата на нѣмскитъ нападения върху осемхилядници Бауеръ бѣ вече действалъ презъ 1929 и 1931 г. Къмъ групата принадлежаха още д-ръ Карлъ Винъ и д-ръ Гютнеръ Хепъ. Всичко четирма души.

По обикновения пътъ презъ Генуа — Калкута — Гангтокъ, на 8 августъ ние пристигнахме въ последния пунктъ, столицата на Сикимъ и се събрахме съ нашитъ носачи: всичкитъ „тигри“ отъ бившата гвардия на Бауеръ.

По долината на Зему и край едноименния ледникъ, достигнахме стария основенъ лагеръ върху последната тревина

ста ливада, която щѣше да ни служи и сега за сжщата целъ. Около нея се издигаха едни отъ най-грандиознитъ върхове на свѣта: двойната пирамида на Твинсъ (7350 м.), многовърховия масивъ на Симву (6825) и въ дъното на ледената долина грамадниятъ Кангчендзонга (8579). Срещу насъ, закрепенъ на красиви скални колони, въ безупрѣчна бѣлота се издигаше най-красивиятъ връхъ на земята — приказниятъ Синиолху.

Въ лагера покрай насъ останаха само 6 носачи и . . . едно куче, присъединило се доброволно изъ пътя къмъ насъ. Съ този „Вастлъ“ станахме веднага отлични приятели.

— — — — —

Следъ безуспѣшни опити за изкачване-
то на върха Твинс ние насочихме усили-
ята си къмъ върха Тентъ-Пикъ. Още въ
тъмно преминахме твърдия снѣгъ на
ледника Непалъ и при развиделяване
бѣхме вече върху югозападния рѣбъ на
върха. Следъ дълго катерене, достигнах-
ме една фирнова тераса, която водѣше
къмъ Непалъ-Пикъ, предния връхъ на
Тентъ-Пикъ. На 7000 м. Винъ и азъ на-
правихме бивакъ въ снѣжна пещера и
нощувахме, запазени отъ капризитъ на
времето.

На 10 септемврий рано продължихме
възлаза, който по мекия новъ снѣгъ про-
дължи цѣли 4 часа и едва до 10 часа
изминахме 145-тъхъ метра до върха Не-
палъ.

Грамадната маса на Канчъ владѣеше
цѣлата околностъ. Въ далечна редица се
тълпѣха предъ насъ великанитъ на Хи-
малаитъ и нѣкъде далечъ, къмъ грани-
цата на Тибетъ, величествено надъ обла-
цитъ се издигаше най-високиятъ връхъ
на свѣта, Еверестъ.

Откакто Виторио Селла улови приказ-
ната стройностъ на Синиолху съ своята
камера, той е занимавалъ фантазията на
планинаритъ, както малко други върхове
на земята. Когато известниятъ английски
алпинистъ Фрешфилдъ е стоялъ предъ
него и се е любувалъ на стремящата се
къмъ небето безупрѣчна бѣла пирамида,
той го е нареклъ най-красивия връхъ
на земята. Отъ тогава той стана символъ
на непобедимитъ хималайски гиганти. Ни-
кога преди насъ смъртни не бѣха опита-
ли да изкачатъ божествения връхъ съ
страхотно стръмнитъ ледени рѣбове. За
насъ изкачването му бѣ ожиданата цель
на нашето пѣтуване, изпълнение на най-
смѣлитъ ни мечти.

Шестъ дни снѣгътъ ни бѣ арестувалъ
въ лагера. Най-после на 19 септемврий
ние напуснахме лагера и се отправихме
къмъ решителната атака на Синиолху.
Бавно се движехме нагоре по блоковетъ
на ледника Зему и първата вечеръ опѣ-
нахме палаткитъ на 4900 м. Бавно на-

Погледъ отъ изкачения Непалъ-Пикъ къмъ Кангчендзѣнга

предвахме и на следващия ден дълбокия снѣг не позволяваше дневно изкачване повече отъ 200 метра.

21. септемврий ни завари подъ грамадната северна стена на Синиолху, върху равното ледниково плато. Два отвѣса изискваха упоритъ трудъ и третиятъ ни лагеръ бѣ построенъ при лошо време на 5,700 м. Едничкиятъ ни пѣтъ се очертаваше презъ седлото между малкия и голѣмия Синиолху по единъ прекъсванъ снѣженъ улей, надъ който стояха надвесени ледени кули. Но по него ние не можехме да водимъ нашитѣ носачи и по трудния пѣтъ трѣбваше да си изнасяме всичко самички: два чувала за спане, два спиртника, провизии за 4 дни и два топли термоса.

Времето бѣ съвършено ясно, когато на другия денъ, въ 5 ч. с. се закатерихме по улея. Напредвахме крачка по крачка въ леда съ мъчително копане или заобикаляне. Въ 10 часа напуснахме улея, откланяйки се въ дѣсно и рано следобѣдъ достигнахме билото. Страхотна бѣ гледката къмъ другата страна на долината Пасанрамъ, къмъ която нашата планина се спускаше въ 3000-метрови отвѣси.

По билото ние се отправихме къмъ предния връхъ, спрѣни вечерята отъ една преспа. Двама отъ насъ пробиваха преспата същата вечеръ, докато другитѣ двама приготвяваха бивака. Седейки на единъ снѣженъ балконъ, ние прекарахме студена нощъ на 6,400 метра.

Следващия денъ настѣпи съ лѣжисто утро. Бѣ 23 септемврий. Рано ние превзехме предния връхъ и се спуснахме къмъ едно седло, винаги поддържайки равновесие по остро̀то било, склоноветѣ на което въ чудовищна стрѣмнина пропаднаха съ хиляди метри надолу. Тука ние се раздѣлихме. Бауеръ и Хепъ останаха, за да осигурятъ връщането ни, Винъ и азъ продължихме.

Отъ седлото нагоре трѣбваше да надвиваме една необикновена стрѣмна кула, коронясана горе съ преспа. Нейното изкачване ни забави повече отъ единъ часъ! Горе нѣмахме мѣсто даже да си

смѣнимъ реда. Движейки се по билото надъ нея, ние се видѣхме изложени на пропасти́тъ по начинъ, който азъ никога не бѣхъ срѣщалъ въ Алпитѣ и Кавказъ. Въ 11 часа бѣхме точно въ подножието на самия връхъ.

Времето остана необикновено хубаво, чисто отъ мъгли. Стената на върха бѣ значително по-стрѣмна, отколкото ние очаквахме. Върху скалитѣ и леда имаше една тънка фирнова корица, която бѣ на границата на издържливостта.

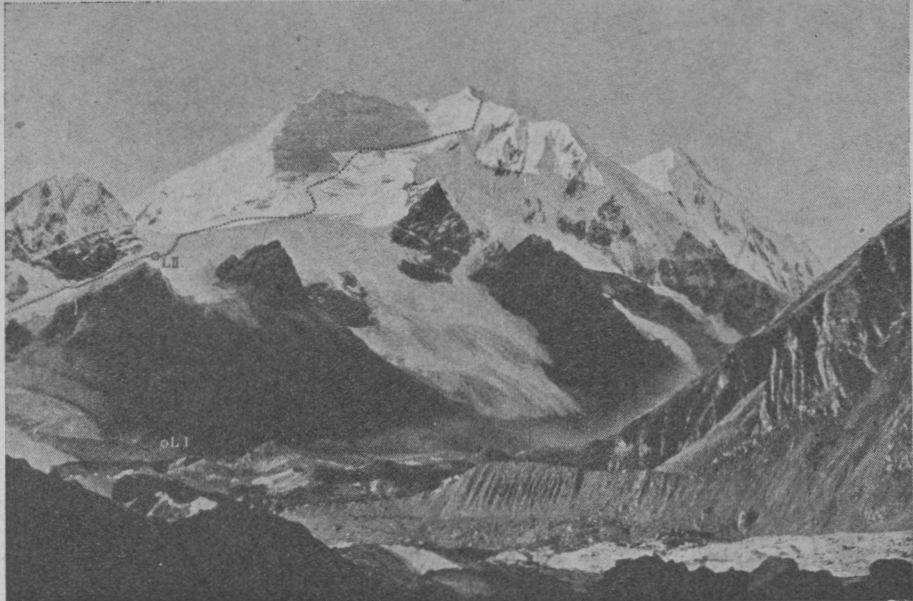
Съ най-голѣмо внимание ние се вкопчехме въ стената. Осигуряването бѣ невъзможно, защото пикелтъ никѣде не можеше да бѣде закрепенъ. Наклонътъ бѣ 60°. Следъ двучасовъ трудъ ние се докопахме до преспата подъ върха.

Единтъ пикелъ бива забитъ до дрѣжката въ фирна, вѣжето омотано около него. И единтъ отъ насъ навлиза въ преспата. Стената е необикновено стрѣмна, нейната изложеностъ е неописуема. Съ силни удари преспата бива разбита, лѣвата рѣка потѣва до рамото въ снѣга, дѣсната се домогва до върха, последно мъчително изтегляне на тѣлото и Синиолху е нашъ. Въ 13.45 ние сме на върха.

Бързо хвърляме ние погледъ на околността. Надолу склоноветѣ изчезватъ въ дълбочинитѣ и правятъ нашиятъ връхъ да изглежда дивъ и стрѣменъ както малко други.

Между това слънцето се е наклонило много на западъ. За почивка на върха не може и да се мисли. Ние разми́няме съ другаритѣ долу единъ победенъ викъ, закачаме знамето на забития пикелъ и започваме спущането. Последното се оказа много по-мъчно отъ изкачването, защото фирнътъ бѣ изгубилъ съвсемъ своята малка издържливостъ. Когато следъ два часа отново стигнахме подножието на върховата пирамида, ние си въздъхнахме облекчени.

Останалото слизание мина безъ много усилия по нашитѣ следи. Въ 17.30 часа ние се спуснахме по последнитѣ стѣпки на 70-метровия отвѣсъ, прекосихме по замръзналитѣ стѣпки предния връхъ и

Вр. Симву съ линията на изкачването

съ нощта пристигнахме въ бивака.

Отново надъ насъ се надвеси една ледена нощъ, още по-мъчно поносима отъ първата. На другия день, подгонени отъ студа, ние рано се спуснахме по улея и по обѣдъ, изтощени и зажедняли, достигнахме лагера 5700 метра. Едва следъ обѣдъ ние продължихме спусчането. Сжщата вечеръ ние едва се дотърсихме до лагера на 5100 м., а на следващия день — 25 септемврий — въ топло и влажно време, пристигнахме въ главния лагеръ.

За два дни ние се придвижихме — въ прѣки лошото време — до ледника на Симву и на 29 септемврий започнахме решителното нападение до снѣжния басынъ подъ североизточния връхъ. Дълбокиятъ снѣгъ затрудняваше движението и този день достигнахме едва височината 5500 м.

На другия день Хепъ и азъ продължихме къмъ спускащитъ се ледени отвѣси на северозападния връхъ. Едничката възможностъ за изкачване ни се откриваше по една 60° наклонена стена, покрита съ 40 см. снѣгъ, който трѣбваше да бжде разчистванъ, за да се забие пикела. Наклонътъ къмъ билото се увеличи до 70°.

Само 150 метра ни дѣлѣха още отъ

върха, но и на тази височина дебелината на новия снѣгъ бѣ значителна. Два часа изминаха въ мъчна работа, докато достигнемъ преспата на върха. Скоро и това препятствие бѣ задъ насъ и ние „седнахме“ ездешкомъ върху върховия рѣбъ. Тази височина видѣ сжщо за първи пътъ хора, смутители на великанския леденъ свѣтъ.

Слънцето се бѣ наклонило на западъ и затова следъ къса почивка на върха ние започнахме спускането. Снѣгътъ бѣ замръзналъ и станалъ по-лесенъ. Когато месецътъ изплува надъ мъглитѣ, ние пристигнахме при палаткитѣ, радостни, че можемъ да съобщимъ на водача Бауеръ единъ новъ успѣхъ.

Въ следнитѣ дни ние посетихме гроба на Херманъ Шалеръ — една отъ първитѣ жертви на Канчъ — което посещение бѣ за насъ неотмѣнимъ дългъ на другарство.

Бауеръ и азъ предприехме на 9. X. последнитѣ опити въ планинитѣ на северъ отъ ледника Зему. Ние изкачихме 5 шестхилядници.

Следъ четиридневенъ маршъ ние достигнахме отново Гангтокъ, където цивилизацията ни прие въ своитѣ обятия. Единъ прекрасенъ, траещъ 2 и половина месеци, експедиционенъ животъ бѣ привършенъ.

ПРОЛЪТЪ ВЪ РИЛА

СНИМКА Н. ИВ. БОЖИНОВЪ

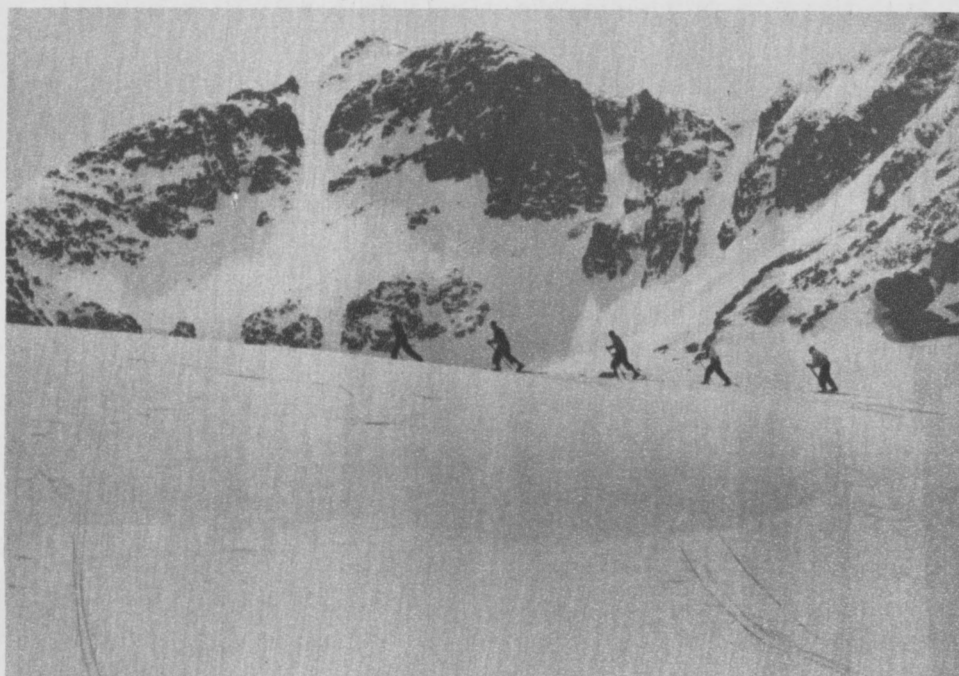
МУСАЛА

СНИМКА Н. ИВ. БОЖИНОВЪ

ХИЖА МУСАЛА

СНИМКА Н. ИВ. БОЖИНОВЪ

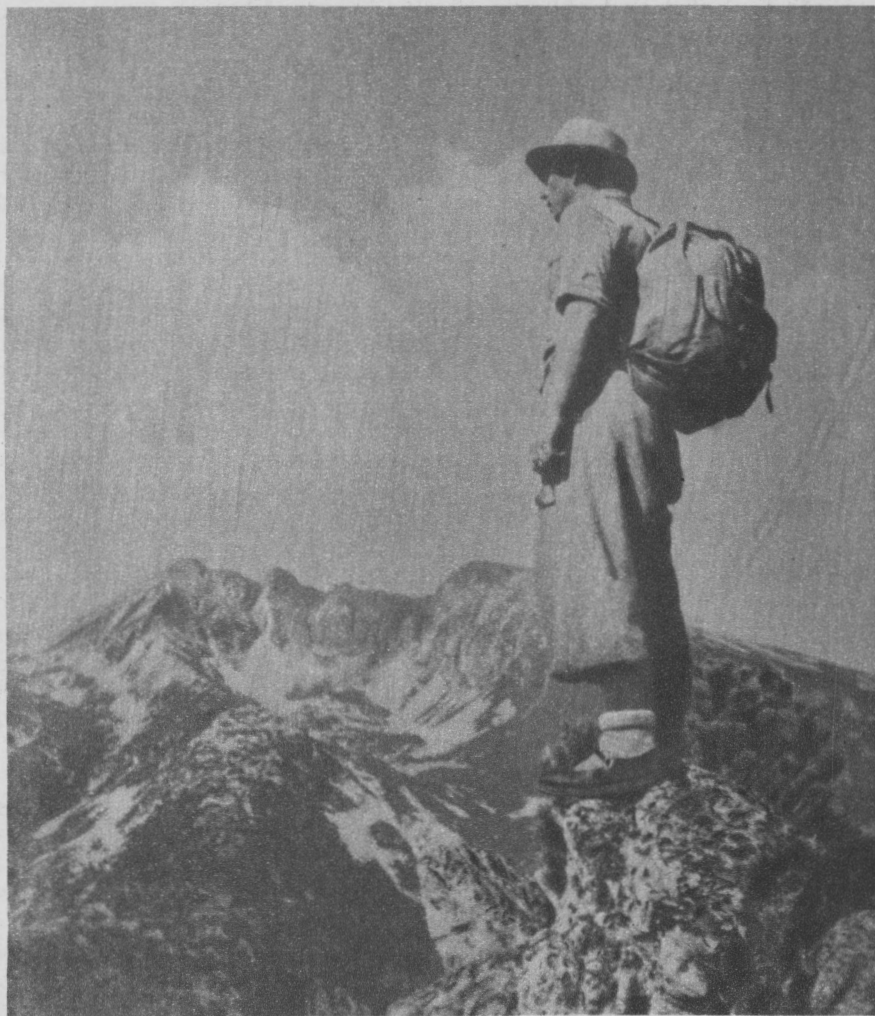
НАГОРЕ КЪМЪ ВЪРХА

СНИМКА Н. ИВ. БОЖИЛОВЪ

СНИМКА Н. ИВ. БОЖИЛОВЪ

СПУСКАНЕ ВЪ ДОЛИНАТА

НА ВЗРХА

ТУРИЗЪМЪ И ГОРИТЪ

ГЕОРГИ СТ. ГЕОРГИЕВЪ

Днешният стадий въ развоя на човешката култура нѣкои съ право наричатъ епоха на великитѣ технични завоевания, на машинитѣ, киото и радиото, на небостъргачитѣ и свѣткавичнитѣ въздушни съобщения, на градоустройството и бѣсния ходъ на живота въ голѣмитѣ градове. Шумнитѣ потоци отъ разнообразни впечатления, които пресищатъ живота на новия човѣкъ, непрестанно обогатяватъ неговата интелигентностъ, изострятъ тънко неговата схватливостъ и създаватъ у него силно развито чувство за темпъ и динамичностъ. Но редомъ съ тѣзи положителни признаци на културата, днешния крайно сгъстенъ и усложненъ животъ, който протича при условията на една непрекъсната нервна, умствена и физическа преумора, неизбѣжно довежда и къмъ бързото физическо и духовно израждане на поколѣнията, ако не се противодействува овреме. Аксиомата, че прогресътъ и цивилизацията убиватъ човѣчеството е отдавна общепризната истина, колкото това да звучи парадоксално и затова предвидливи люде, чувстващи отдалечъ тия пакостни отражения, още преди столѣтия надалоха тревожния викъ: **назадъ къмъ майка-га-природа!** И оттогава тая идея, прочистена отъ наивността и философско-мистичнитѣ прозрения на срѣдновѣковието и ренесанса, но престоена и подсилена съ разбиранията на новитѣ времена, не престава да занимава голѣмитѣ представители на обществената мисль. Въ основата на тая идея днесъ лежи схващането, че природата не е само неизчерпаемъ рудникъ на най-разнообразни материални блага за човѣка и вдъхновителка на всичкитѣ му етични и естетични понятия, но че тя въ сѣщото време е и непресъхващъ изворъ на физическо здраве и красота, на духовни сили и оптимизъмъ, безъ които е немислимъ човѣшки прогресъ.

Но вънъ отъ тия причини отъ обще-

ствено-предпазень характеръ, човѣшката душа винаги е таила въ глѣбинитѣ си, потиснато или свободно, единъ атаквистиченъ стремежъ къмъ природата. Отъ паметивѣка е известно, че величавитѣ планински картини поразяватъ остро будния човѣшки духъ, който имъ отеква съ дълбока и непозната радостъ. Презъ вѣковетѣ, къмъ тия вродени естетични подбуди сѣ се присѣдинили и нравствени такива и така създаденитѣ комплекси, преработени отъ мисловната дейностъ на човѣка, по-късно станаха основни предпоставки на съвременния туризъмъ.

Главно подъ натиска на тоя вѣченъ стремежъ на човѣка къмъ фантастичния миръ на планинитѣ за наслада отъ хубоститѣ имъ и несломимата воля на човѣшкия духъ за побеждаване трудноститѣ чрезъ борба съ физическитѣ препятствия, къмъ срѣдата на XIX вѣкъ въ културнитѣ страни изникнаха туристичнитѣ и планинарски организации. Тѣхната вдъхновена дейностъ и пропаганда се поде и разнесе свѣткавично по всички краища на свѣта и тѣхното дѣло скоро се превърна въ широко обществено движение.

Нашата малка страна, въ стремежа си да догонва бързо културното равнище на отдавна свободнитѣ народи, не може да остане чужда на това движение. Преди около 40 години единъ голѣмъ синъ на родината — незабравимиятъ Алеко — надале повикъ всрѣдъ нашата общественостъ за единъ по-смисленъ и по-природосъобразенъ животъ на личността. Въ името на новия лозунгъ: **долу вѣковнага лунна романтика!** той зовѣше всички до единъ да възлѣзатъ горе въ планината, подъ яркото слънце на свежия божий день и да заживятъ и съ очитѣ си, като станатъ поклонници на винаги младата, бодра и достъпна за всѣки здравъ човѣкъ слънчева романтика на планинитѣ. Поколѣнията поеха неговото дѣло и днесъ хубавата ни страна е залята отъ

стихийната вълна на туристичното движение, което по ръст и обществено значение съставлява една от важните ни културни придобивки. Празнични дни, въ разните краища на родината хиляди любители на природата напускат прашните низини и устремени към цълуващите лазурната синина върхове, дирят пантеистичния дух на твореца, за да го влѣят въ душите и сърдцата си. Тамъ горе, тѣ изживѣватъ трѣпките на опиянението отъ планинския пейзажъ, кемѣятъ съ часове предъ творенията на най-великата художница съ загубени въ теменужната далечност погледи и се радватъ съ детска наивност на великата благодать, която се излива щедро отъ ведрото небе. И когато вечеръ тѣ се прибиратъ възродени и съ обгорѣли лица, тѣ сж щастливи, че донасятъ съ себе си частичка отъ Бога, а заедно съ това и една крепка вѣра въ собственитѣ сили, която ги прави по-човѣчни и по-честни. И тъкмо въ това странно въздействие на планинската природа върху човѣшкия духъ се заключава голѣмото обществено-възпитателно значение на туристичното дѣло.

Но планината, като изключителенъ обектъ на туристичната дейностъ, по сжщността си, е сложно понятие. То схваща редъ съставни части, важно мѣсто между които заема **гората**. Връзката между планината и гората е ограничена и затова ние не можемъ да си представимъ българската планина безъ тоя изящень декоративень елементъ, който винаги кичи младенческитѣ ѝ гърди. Въ съзнанието пѣкъ на българското сърдце планината и гората отдавна сж добили значението на героични елементи на родната земя, тѣсно свързани, както съ фолклорното ни творчество, тъй и съ епичнитѣ борби на племето ни.

Но не всѣкога туристътъ може да си сбясни сжщинскитѣ потоци, които го увеличатъ въ безкористно бродене изъ планинитѣ и горитѣ. Очевидно, не е само хигиената и ботаниката, която го зове неотразимо къмъ дебритѣ на гората. Има нѣщо по-дълбоко и неуловимо, кое-

то извира отъ дълбочинитѣ на подсъзнанието като неясень нагонъ, който стимулира настроението и силитѣ му, окриля въображението му го подтиква къмъ подвизи извънъ обикновенитѣ му възможности. Очарованието отъ планината се ражда отъ многособразието и пѣсротата на формитѣ и на колорита ѝ, въ които разрушителното действие на вѣковетѣ е материализирало най-чудноватата природна фантастика. Възторгътъ, който възбужда гората, черпи произхода си отъ нейния живъ организъмъ, защото тя е рожба на положителната творческа работа на майката-земя.

Вѣпрѣки многостранната си стопанска и културна стойностъ, гората нѣма прѣко утилитарно значение за туриста. За него тя е само символъ, знакъ или мила сричка отъ великия говоръ на природата. Нейниятъ цвѣтъ и тонъ винаги олицетворява младостта и творческата сила на организираната материя, а чистата линия на формитѣ ѝ ни напомва само за божествената хармония на вселената. За туриста гората е култъ еднакво ценень както и планината и затова той има отрицателно отношение срещу тѣхната прекалена експлоатация, индустриализация и цивилизация. Отъ това гледище защитата на природата отдавна се счита като една основна функция на туристичното движение и е залегнала дълбоко въ нашата туристична идеология. Отъ тукъ протича и нашия голѣмъ интересъ къмъ всѣко мѣроприятие на публичната власть насочено къмъ защита на българската природа, или къмъ уредбата въобще режима на българското горско стопанство.

Тоя нашъ интересъ често намира практически изразъ чрезъ едно активно участие на туристичнитѣ ни съюзи въ голѣмата културна работа по заселяването на българскитѣ планини. Съ радостта на бащи ние следимъ непрестанния ръстъ на посаденията на Витоша и другадѣ, които сж лично наше дѣло и сме горди въ съзнанието, че и ние сме приобщили скромнитѣ си усилия въ служба на една голѣма обществена цель.

Нашата туристична дисциплина и на-

шето по-високо обществено чувство бѣха оценени правилно и използвани целесъобразно отъ държавната властъ, като съ закона за защита на българската природа българскиятъ туристъ бѣ облѣченъ съ публично-правна властъ при констатиране на нарушенията срещу горскитѣ и флористични обекти, наравно съ официалнитѣ държавни органи. Тоя актъ на довѣрие и зачитане къмъ нашитѣ организации подчертава още веднѣжъ тѣхното обществено значение.

Седмичата на гората е време, презъ което всѣки съзнателенъ български гражданинъ съ пропаганда и примѣръ може да подпомогне усилията на ония, които работятъ за насаждане правилни схващания и отношения къмъ едно отъ най-голѣмитѣ ни национални богатства — българската гора. Грижитѣ за това богатство би трѣбвало да бждатъ грижи

на цѣлия народъ, който прѣко или косвено се ползува отъ богатата на тоя драгоцененъ природенъ даръ. Въ това отношение не малко нѣщо би могълъ да стори единъ общъ националенъ съюзъ на приятелитѣ на българската гора, съ клонове въ цѣлата страна, които като обедини широкитѣ обществени слоеве, да ратува за повече горска просвѣта и култура и за премахване на вандализма въ отношенията ни къмъ гората.

Ние, българскитѣ туристи, отдавна сме спечелени за справедливата кауза на родната гора и сме подкрепяли и ще подкрепимъ най-енергично всички инициативи отъ тоя родъ, защото сжщността на нашата туристична дейность винаги ни поставя на аванпостовитѣ въ борбата за защита на българската природа.

Нека нашиятъ примѣръ стане заразителенъ.

ЧОВѢКЪТЪ И ПЛАНИНАТА

СТ. ПОПОВЪ

(Продължение)

Дългето развитие на европейския човѣкъ отъ деня, когато въ него отново се роди вкуса къмъ земното щастие (отъ времето на ренесанса), доведе въ наши дни до два съвършено различни основни миогледи, представляващи две противоположни разбирания за свѣга и живота, задъ които се оформиха два основно различни типа човѣци, рѣзкото различие между които наблюдаваме особено ясно въ нашитѣ дни.

Предъ насъ застава най-напредъ детето на 19-я вѣкъ, когото мисловно още не сме изпратили въ вѣчността, оня вѣкъ, който ще остане отбелѣзанъ въ историята на западноевропейската култура като епоха на всестраненъ прогресъ.

И наистина: отъ времето на първитѣ свои научни открития, когато тръгна по пътя на експерименталната наука, човѣкътъ стана неподозирано богатъ

владелецъ на научни тайни. Той проникна едва ли не до последнитѣ откровения на природата като комплексъ на физически закони, той слѣзе до най-малката частица на живота и долови чудесата на урелементитѣ, които разрушиха хубавата илюзия за човѣка като божественъ произходъ и го принизиха до неговия маймунски праотецъ. Човѣкътъ овладя законитѣ на вселената по единъ рѣдко всевластенъ начинъ и впрегна — тука нѣма защо да казваме въ каква служба — и най-непокорнитѣ сили на всемира. Епоха на чудеса, които поразяваха и сжщевременно възвеличаваха човѣшкия разумъ, който стана всемогщъ покровителъ на този напредкъ. Животътъ само на единъ вѣкъ преди това стана играчка въ сравнение съ техническитѣ придобивки на последнитѣ вѣкове, въ които изъ ржцетѣ на човѣка изкачаха едно следъ други тех-

нически чудеса, измѣнящи коренно физиономията и вътрешната динамика на самия животъ. Достатъчно е да се каже думата техника, за да се характеризира тази епоха на бързи съобщения, завладяване на въздуха, радио и телевизия, автоматизиране и машинизиране, епоха, която улесни живота на човѣка до степенъ на бездействие.

Мощта на човѣшкия разумъ стана единствено знаме и единственъ олтаръ, на който се кланяха — всичко останало бѣ остарѣла религиозна мистика, която не бѣше достойна за хората, които още на 15-та си година изучаваха кантъ-лапласовата теория за създаването на свѣта. Единъ фантастиченъ свѣтъ израстна предъ нашитѣ очи и почти навсѣкжде зацарува вѣрата въ непрекъснатия прогресъ на човѣчеството, който най-после трѣбваше да осъществи старата мечта за земния рай.

Изглеждаше наистина, че рационализмътъ — това довѣрие въ човѣшкия разумъ — е на пътъ да направи човѣчеството щастливо и гордо въ позата на всестраненъ владетел на земята, което занаяпредъ имаше да разреши последнитѣ нѣкакви социални проблеми, за да настѣпи земното съвършенство.

Гордо гледаше човѣкътъ на своето дѣло: европейската цивилизация, която изпревари съ хилятилетия останалитѣ назадъ други цивилизации. Едно безкрайно повишено самочувствие обзе всичкитѣ, които чувстваха тържеството на човѣшкия разумъ. Най-смѣлитѣ планове бѣха на пътъ да бѣдатъ осъществени — човѣкътъ дръзна да се подиграва даже съ самата природа и смѣло правѣше опититѣ на подмладяване и създаване изкуствени човѣци.

Една безкрайна почитъ завладя всички къмъ всемогъщата наука, предъ която единъ следъ други падаха бастионитѣ на свѣтовнитѣ загадки: изглеждаше, че науката бѣ постигнала своето всемогъщие и всички видения за новото човѣшко общество се строяха върху предварително обмисленитѣ планове и разумнитѣ разпредѣления.

Вѣра, нация, семейство, моралъ — това бѣха остарѣлости, които не подобаваха на едно общество, изградено върху разума. Чувствата и душата — тѣ бѣха малоценни елементи, които трѣбваше да бѣдатъ потѣпкани за смѣтка на хладния разумъ, който бѣ единичния разпоредителъ надъ битието.

Този човѣкъ започна своитѣ завоевания по всичкитѣ посоки на земнитѣ протекания. Какво бѣха вилазкитѣ на нѣкогашнитѣ смѣли викинги предъ модернитѣ експедиции къмъ полюситѣ, какво корабчето на Колумба и утопитѣ на Жюль Верна предъ полетитѣ къмъ стратосферата, въ които човѣкъ се опитваше да се измъкне изъ физическата зависимостъ отъ своята земя?

Действителността се обръщаше на единъ сънъ, и като че всички стари сѣнища на човѣчеството ставаха действителностъ.

Планинитѣ? Нима тѣ бѣха пречка на безстрашния завоевателъ, който — безъ никакъвъ респектъ къмъ тѣхното нѣмо величие — забиваше знамето на владението надъ тѣхнитѣ върхове и единъ следъ другъ сваляше ореола на тѣхната недостижимостъ?

Идеалътъ бѣ човѣкъ-машина, който работи, изхвърля блага и надъ всичко грѣе щастливата звезда на прогреса, която води по стрѣмната възходяща на безкрайността. Колосални материални богатства се трупаха тамъ, кждето нѣкога нѣмотията се свиваше страхливо, цѣлото общество промѣни своя видъ: материалното доволство бѣ признака на благосъстояние и на него имаха право всички, защото то значеше култура, прогресъ, щастие.

Единъ ламтежъ къмъ образование, къмъ наука бѣ обхващалъ всички, къмъ бездушно интелектуалство и начетеностъ, защото тѣ бѣха единичното орѣжие за преуспѣхъ и богати дни.

Така човѣкътъ си изкова новитѣ идеали, на които трѣбваше да служи съ цената на вѣчнитѣ жертви и които трѣбваше да изведатъ човѣка до божества.

та или — все едно — да сведатъ Бога до човѣка.

Въ всичката тази система на рационалистично мислене и отношение къмъ свѣта, планинарството бѣ лишено отъ своето истинско съдържание. Планиннитѣ станаха градини, въ които уморениятъ отъ ежедневната борба човѣкъ отиваше да диша чистъ въздухъ, да заздравява нервитѣ си, да кали тѣлото си и да прави спортъ, просташкитѣ постижения на които задоволяваха неговото безсъдържателно пустославие.

И не е никакъ мъчно да нарисуваме планинаря отъ тази епоха, за когото не съществуваха проблеми на духа вънъ отъ проблемитѣ на емпиричното познание, а всичкото изъ областта на чувствата и душата бѣ сведено до обикновена психология, която претендираше да обяснява по физиоолгиченъ начинъ даже и пригръдкитѣ на майката къмъ детето. Нищо възвишено, нищо божествено, нищо надчовѣшко; всичко сведено до проститѣ и разбираеми — но затова унизителни — формули на физиоолгията, която командваше не само научната мисль, но и като учение за пълния стомахъ подчини и политиката.

За тѣзи хора планината бѣ единъ бездушенъ теренъ, кждето човѣкътъ разширява своитѣ пространствени възможности къмъ нови познания и нови завоевания.

Научниятъ интересъ и удоволствието, а покрай тѣхъ и скжпоценното здраве: ето потитѣ на планинаритѣ отъ тия времена на полезния туризмъ, когато всичко се свеждаше до прекарване на свободното време въ планинитѣ, до закрепване на здравето и научаване много полезни нѣща. Другата варианта бѣ суетния спортъ, който търсеше съдържанието на общуването съ планината въ признанието на другитѣ за извънредни, рекордни постижения.

Звездитѣ, които грѣха надъ човѣшкитѣ очи, бѣха обекти на далекогледната астрономия, цвѣтята, които се усмихваха по полянитѣ — предметъ за изучаване отъ ботаници, птичкитѣ, кои-

то прелитаха интересуваха специалиститѣ, а облацитѣ — а, тѣ бѣха последното убежище на метафизичната красота, съ която трѣбваше да се справи метеорологията.

Какви не лозунги се носѣха надъ нашата дейность. И сега още нѣкои отъ тѣхъ се цитиратъ съ всичката си безсъдържателность: Това, което не можакъ да науча другаде — билъ казалъ Гьоте — научихъ го чрезъ пѣтуване. Като че ли Гьоте нѣкога е видѣлъ въ живота си планината като свой противникъ и като че нѣкога е ималъ преживѣването на висока планина, за да слуша неговитѣ наставнически показания какъ чрезъ пѣтуването се събиратъ безполезни знания.

А нашата литература? — Трезвото планинарство вършеше своитѣ опустошения и тука. Планинарството — тази религия бѣ сведена до единъ полезенъ спортъ, на когото се прикачваше предиката „най-полезенъ“, защото калявалъ волята и тѣлото, и пр. и пр. Красотата на планинския свѣтъ бѣ принижена до единъ сцениченъ спектакль, срещу който се създаваха входни билети и му се правеше реклама. Обширна специална литература ни поучаваше какъ да правимъ полезни излетитѣ си и какъ да използваме най-добре планината за своето здраве.

Най-бедната и мизерна дефиниция се промъкна въ нашата литература и направи непоправими опустошения: туризмътъ свързвалъ приятното съ полезното! Да, полезното: то бѣше много важно, защото въ това време на отчаянъ материализмъ най-ценното бѣ ползата. И ако искахме да убедимъ нѣкого къмъ приятелство съ планината, ние започнахме отъ ползитѣ. . . Тѣ бѣха най-убедителнитѣ, най-блестящитѣ аргументи на нашата теза. Какво ще му говоримъ друго за преживѣвания и възторзи — то си е негова работа и това нѣма да го убеди. А ползата? — а, то бѣ нѣщо друго. Тука ние бѣхме много силни. Ние знаехме точно колко пѣти се усилюва кръвообращението и колко пѣти се уве-

личава апетита, ние бѣхме пресметнали броя на бактериятъ въ града и въ планината, ударитѣ на сърдцето, ние имахме казионна хигиена, която позволяваше и забраняваше, съ една дума ние сведохме приятелството си съ планината до точно пресмѣтнати и неизбежни ползи, които правѣха посетителя доволень за пропилѣното време. Вземете писанията отъ времето на тия разбирания — въ тѣхъ старателно се избѣгва всичко, което би могло да ви издаде въ склонность къмъ метафизика, къмъ мистика, къмъ вѣра въ нѣщо безплѣтно и надчовѣшко. Тамъ се говори за побѣди на човѣка надъ планината, за „завладяване“ на планинския миръ (като, че красотата може да бѣде завладявана!), за особената приятность отъ екскурзията, за пълнитѣ отъ чистъ въздухъ гърди, за веселото прекарване, за пожитнитѣ научни придобивки, и за всичко, което безсърдечниятъ рационалистъ може още да намѣри за ценно въ свѣта.

Бедно човѣчество!

Никога въ историята на човѣшката култура — ако нѣкога въобще нашитѣ години бждатъ причислени като нѣкаква култура! — човѣкътъ не е падалъ толкова низко и не е свеждалъ цѣлото си битие до материалното самозадовляване и пълната напустнатость на духа.

Онова въ сжщность, което бѣ създава истинската култура на Европа, неговитѣ безмѣрно горди и величествени паметници, онова, което, боговетѣ нѣкога не сж мечтали — безсмъртнитѣ тонове на Бетховенъ, образитѣ на Рафаеля или подвигътъ на Уймпръ, — всичко бѣ забравено и отречено. То не принасяше полза или бѣ ценено само като изворъ на удоволствие.

И най-хубавото създаване на свѣта, вълшебството на планинитѣ, бѣ систематично нахърнявано съ желѣзници, хотели, отъ тѣхно име се правѣха изложби. Можемъ ли следъ всичко това да се чудимъ, че настѣпи споменатото въ началото „демократизиране“ на планинарството? Нима въ всѣка обалстъ на човѣшката дейность не се забелѣзваше

сжщото „демократизиране“, което искаше да сведе най-върховнитѣ постижения на човѣшкия духъ и човѣшкия умъ до евтино притежание и удоволствие на всички профани?

Какво бѣ за тѣзи хора планината? Бездушна материя, въ която природата си е позволила повече разнообразие и разкошъ, заслужаваща да бѣде посетена и обикната, на която тайнитѣ трѣбваше да бждатъ ограбени и тя съблечена отъ всѣкаква символика да лъсне въ своята скална голота. Едно голѣмо откритие бѣ направено — движението на ледниците бѣ открито. Като че ли то значеше нѣщо за тѣзи, които бѣха свикнали да обичатъ ледената усмивка на неподвижнитѣ бѣли рѣки!

Какво друго имаше интересно въ планината освенъ самиятъ човѣкъ, който я посещава. Едва той ѝ придава нѣкакво значение и ценность, той благоволява да я издигне изъ свѣта на бездушното и да я обяви за приятна, едва ли не да ѝ врѣчи дипломъ на придворень доставчикъ, на нея, бедната планина, която цѣли вѣкове преди това бѣ живѣла съ себе си, затворена въ собствената си хармония и собствения си блѣсъкъ. Какъ всичко е ясно за рационалиста въ тази скучна планина! Метритѣ на височината сж измѣрени, скалитѣ опредѣлени по своя съставъ, цвѣтята анализирани и съответно категоризирани, явленията обяснени и разбрани, въздушното налягане измѣрено и даже планинската болестъ изучена. И ако задъ всички тѣзи нѣща се крие нѣкакво удоволствие, то е евтината радостъ отъ разнообразната гледка, въ която има малко багри, малко настрояние, малко съчетание и рѣдки свѣтлинни ефекти. Теренъ, само единъ бездушенъ теренъ за нови експерименти и походи бѣ за тѣзи хора планината или въ най-добрия случай мѣсто за разходка, гдето покрай приятността може да се добие и нѣкаква полза.

И какво ни остави това поколѣние планинари? Нѣкое откровение, нѣкое проникновение? Какво остана отъ всичкитѣ тѣзи „щастливи“ дни и какъвъ

трогващ заветъ отъ дѣлото въ планинитѣ достигна до насъ? За какво имъ послужи тѣхната дружба съ планината? За мимолѣтната приятностъ и за повечето знания? Какво нечовѣшко има въ всичко това и съ колко издигва то човѣка надъ обикновената му сѣдба?

И днесъ всрѣдъ насъ се шири това невежо и пусто разбиране за приятността и полезността на дружбата съ планината. И днесъ всрѣдъ насъ всѣки опитъ да се издигне планинарството като по-висша, по-отговорна и по-сѣдъртелна проява на човѣшкия духъ се посреща съ критика и недовѣрие. Но бихме ли останали всички ние доволни отъ това, което рационалистътъ знае да ни разправи? Бихме ли украсили ние олтаритѣ на нашата планинска вѣра съ образитѣ на една безжизнена планина?

Но точно днесъ се налага и на насъ, планинаритѣ, задачата да дадемъ най-после едно цѣлостно и културно разбиране на планинарската идея, да я поставимъ на она високъ пиедесталъ, на който мълчаливо е била носена отъ нашитѣ скромни и въздържани души и да я очистимъ отъ осквернението на безжалостния материализмъ, който не се решава да вѣрва тамъ, кждето не вижда Бога, не иска да допусне образи тамъ, кждето очитъ му не сочатъ тѣхната плътъ и не иска да се отпусне върху крилата на своя духъ тамъ, кждето изходътъ не му е гарантиранъ.

Тази задача да разреши, ще се опитамъ и азъ.

— — — — —
Надъ всички настъ, съвременниците на най-големитѣ събития, които историята на нашата култура познава, премина вихърътъ на една буря, която не се състоеше само въ голѣмата война и нейнитѣ опустошения.

Думата криза стана слаба да изрази онова състояние на безсилие и немощъ, което характеризира всичката обстановка на днешния ни животъ.

Отъ всичкитѣ кризи може би най-страшна не бѣ стопанската. Много по-страшна изглежда онази криза, която

разколеба човѣка въ неговото самочувство и довѣрието му въ собствения разумъ.

И наистина:

Нали безпредѣлнитѣ постижения и открития на човѣшкия гений и неговата наука трѣбваше да направятъ човѣчеството честито и благото?

Нали напредъкътъ, прогресътъ вървѣше по една смѣла възходяща, която обещавахе да се слѣе съ щастieto на небето? Нали всички предразсѣдъци на миналото, които спѣваха развитието на човѣчеството, бѣха преодоляни и премахнати?

Нима човѣкътъ не стана истински владѣтель на цѣлата вселена и не постави въ своя услуга нейнитѣ скрити и явни сили? Нима хиляди нови извори на мощъ и благосъстояние не бѣха открити и оползотворени? И нима хилядитѣ чудеса, на които беднитѣ човѣци се радваха божествено, не допринесоха нищо за облекчаване на неговата земна сѣдба?

Кжде остана мощта на човѣшкия разумъ, който смутено се спрѣ предъ най-проститѣ проблеми на живота и на праздно търси тѣхното разрешение?

Какво се случи, та този фантастиченъ свѣтъ отъ чудеса, които следваха съ замайваща изненада едно следъ друго, се срути като огромната кула на Вавилонъ?

Отъ гордото самочувствие на човѣка не остана и следа: той наведе глава и започна отново да споменава все по-често сѣдбата, може би най-метафизичния елементъ отъ представитѣ на човѣчеството. Великолепната сграда на европейската цивилизация като че би проядена отъ недостатъци, които системно противодействаха на нейния разцвѣтъ и въпрѣки очудващата смѣлостъ на плановѣтъ, чието изпълнение следва непрекъснато, човѣкътъ бѣ длъженъ да признае своето безсилие предъ чудото на природната тайна.

Науката, тази дишаща мощъ и величие наука, започна да капитулирва последователно презъ всички кризи и стеснения, които се явиха по новия пѣтъ на човѣчеството и трѣгна по пѣтя на люш-

канията и опититѣ, които окончателно убиха нейния поваленъ авторитетъ. Полека-лека избледнѣха и загубиха своя блѣсъкъ всичкитѣ видения за близко бъдеще и любимата мечта на близкитѣ утопии увисна като подигравателна фантазия съ нещастията на човѣчеството.

Отречени духовни и нравствени ценности, които бѣха хвърлени на купището непогрѣбности изъ миналото, отново започнаха да получаватъ своето право и измореното и измѣчено човѣчество посегна къмъ тѣхъ въ упованието къмъ изпитанитѣ срѣдства.

Не възкръсване на религията разбира се може да отбележи нашето време, но възкресението на вѣрата въ надчовѣшки сили въобще, отъ които напраздно се очаква спасението. И сънътъ — действителностъ, който бѣ тъй близъкъ до изстрадащото човѣчество, се обърна въ жестока ирония, за която то напраздно се питаше дали я е заслужило.

Материализмътъ, това прекрасно учение, което самодоволно и увѣрено обясняваше и последнитѣ загадки на вселената, започна да отстъпва уплашено предъ надигащата се вълна на метафизика, въ която хората започнаха отново да търсятъ своитѣ права на човѣци, да откриватъ своитѣ души и да се осланятъ на онова, което презъ вѣковетѣ бѣ единствената основа на всѣка дейностъ — човѣшки духъ.

Не една криза бѣ преживѣвало то, не веднажъ бѣ изправяно предъ пропастьта на близката гибелъ и винаги неговиятъ духъ, този невидимъ огънь, който е обагрялъ всѣко негово велико дѣло, го е спасявалъ и му е вдѣхвалъ нова сила за животъ.

Нима и сега трѣбваше да се връщаме отново къмъ този отреченъ призракъ и да признаятъ неговата вездесѣща мощъ? Нима и сега изучената материя се оказа проста механична сила, която дава движение, създава и убива, но не може да роди животъ и да направи рождения смисленъ?

Хората се видѣха върнати въ царството на нищетата и безсилието, следъ ка-

то бѣха преживѣли вѣка на най-големия възходъ и на най-разточителнитѣ обещания.

Не стопанската криза, която върхлетѣ надъ насъ, и не голѣмитѣ разрухи на войната, които този голѣмъ пожаръ остави задъ себе си, бѣха страшни и ни гнетѣха неспасимо — страшна бѣ кризата на човѣшкия духъ, който не може отново да литне на крилетѣ си къмъ другия брѣгъ на живота, къмъ онова „отвѣдъ“, за което говорѣше нашиятъ най-големъ идеалистъ и българинъ Пенчо Славейковъ.

Една вълна на отчаяние и безналичие заливаше свѣта и заплашваше да задуши и най-силнитѣ потици за животъ и съпротивление. Нима отново трѣбваше да преживѣемъ годината, когато човѣчеството съ свито сърдце по времето на хилядната година ще очаква края на свѣта и молитвено ще изпросва своето спасение?

Угаснаха надеждитѣ въ спасението по пътя на експериментитѣ и теоритѣ, безвѣрието уби идеитѣ, които — родени въ немощието на измѣчения духъ — бѣха немошни да родятъ нова вѣра.

Наистина какъ ставаше съ човѣчеството отъ 19-я вѣкъ, което смѣло гледаше въ своето бъдеще и сънуваше за 2000-та година, която никой фантазьоръ не бѣ достатъчно изобретателенъ, за да предвиди и опише?

Вмѣсто него се появиха предсказанията за упадъка на Европа и предричания за изчерпаностъта на нашата култура, която клонѣла къмъ своя залѣзъ.

И всрѣдъ тази паника, която систематично овладяваше върховетѣ на нашата култура, долу въ низинитѣ нѣкъде се чу за нѣкакво ново откритие, но този пътъ не на техниката, и не на науката — простото откритие, че човѣчеството отново е намѣрило своитѣ планини и тамъ е потърсило убежище, където да възстанови своитѣ изгубени духовни ценности.

Вѣрно ли е всичко това?

(Следва краятъ)

СЪДЪРЖАНИЕ НА КНИЖКА ПЕТА

Пролѣтъ въ планинското море — Ст. Поповъ; Отъ Атланти-
ческия до Тихия океанъ — С. Стрезовъ; Четиридесетъ годи-
ни — Г.; Мусала-Белмекенъ — Ал. Белковски и В. А. Радевъ; Си-
ниолху — прев. Г. С.; Туризмъ и горитѣ — Г. Ст. Георгиевъ;
Човѣкътъ и планината — Ст. Поповъ.

Статията „Туризмъ и горитѣ“ е сказка четена отъ г. Г. Ст. Георгиевъ
предъ „Радио София“ по случай седмицата на гората.

СНИМКИТЪ НА НИК. ИВ. БО-
ЖИНОВЪ СЖ НАПРАВЕНИ СЪ

АПАРАТЪ „ЛАЙКА“
ФИЛМИ „ПЕРУЦЪ“